

ACTA HISTRIAE
27, 2019, 4

UDK/UDC 94(05)

ISSN 1318-0185 (Print)
ISSN 2591-1767 (Online)

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper
Società storica del Litorale - Capodistria

ACTA HISTRIAE

27, 2019, 4

V čast Claudiu Povolu
In onore di Claudio Povoło
In honour of Claudio Povoło

KOPER 2019

ISSN 1318-0185 (Tiskana izd.)
ISSN 2591-1767 (Spletna izd.)

UDK/UDC 94(05)

Letnik 27, leto 2019, številka 4

**Odgovorni urednik/
Direttore responsabile/
Editor in Chief:**

Darko Darovec

**Uredniški odbor/
Comitato di redazione/
Board of Editors:**

Gorazd Bajc, Furio Bianco (IT), Flavij Bonin, Dragica Čeč, Lovorka Čoralić (HR), Darko Darovec, Marco Fincardi (IT), Darko Friš, Aleksej Kalc, Borut Klabjan, John Martin (USA), Robert Matijašič (HR), Aleš Maver, Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Egon Pelikan, Luciano Pezzolo (IT), Jože Pirjevec, Claudio Povoło (IT), Marijan Premović (MNE), Vida Rožac Darovec, Andrej Studen, Marta Verginella, Salvator Žitko

**Uredniki/Redattori/
Editors:**

Gorazd Bajc, Urška Lampe, Arnela Abdić

**Prevodi/Traduzioni/
Translations:**

Urška Lampe (slo.), Gorazd Bajc (it.), Petra Berlot (angl., it.)

**Lektorji/Supervisione/
Language Editor:**

Urška Lampe (angl., slo.), Gorazd Bajc (it.), Arnela Abdić (angl.)

**Stavek/Composizione/
Typesetting:**

Založništvo PADRE d.o.o.

**Založnika/Editori/
Published by:**

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / Società storica del Litorale - Capodistria® / Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja / Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment / Istituto IRRIS di ricerca, sviluppo e strategie della società, cultura e ambiente®

Sedež/Sede/Address:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, SI-6000
Koper-Capodistria, Garibaldijeva 18 / Via Garibaldi 18
e-mail: actahistriae@gmail.com; www.zdjp.si

Tisk/Stampa/Print:

Založništvo PADRE d.o.o.

Naklada/Tiratura/Copies:

300 izvodov/copie/copies

**Finančna podpora/
Supporto finanziario/
Financially supported by:**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije / Slovenian Research Agency, Mestna občina Koper, Luka Koper d.d.

**Slika na naslovnici/
Foto di copertina/
Picture on the cover:**

Razbojnikova smrt. Léopold Robert – 1824. Wallaceova zbirka – London/ La morte del brigante. Léopold Robert – 1824. La Wallace Collection – Londra/ The Death of the Brigand. Léopold Robert – 1824. The Wallace Collection – London (Public Domain).

Redakcija te številke je bila zaključena 14. 12. 2019.

Revija Acta Histriae je vključena v naslednje podatkovne baze / Gli articoli pubblicati in questa rivista sono inclusi nei seguenti indici di citazione / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in: Thomson Reuters: Social Sciences Citation Index (SSCI), Social Scisearch, Arts and Humanities Citation Index (A&HCI), Journal Citation Reports / Social Sciences Edition (USA); IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); International Bibliography of the Social Sciences (IBSS) (UK); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL)

Vsi članki so v barvni verziji prosto dostopni na spletni strani: <http://www.zdjp.si>.
All articles are freely available in color via website <http://www.zdjp.si>.

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

Edward Muir: The Modern Legacy of a Renaissance

Feud: 1511 and 1945 545

Il lascito moderno di una faida rinascimentale: 1511 e 1945

Sodobna zapuščina renesančne fajde: leti 1511 in 1945

Stuart Carroll & Umberto Cecchinato: Violence and Sacred

Space in Early Modern Venice 561

La violenza e lo spazio sacro nella Venezia della prima età moderna

Nasilje in sveti prostor v Benetkah zgodnjega novega veka

Àngel Casals: Banditry under the Crown of Aragon:

A Historiography in the European Context 581

Banditismo sotto la Corona d'Aragona: Una storiografia nel contesto Europeo

Banditizem pod aragonsko krono: Zgodovinopisje v evropskem kontekstu

Lucien Faggion: Il collegio dei giudici,

Marco Thiene e la sua casa nel secolo XVI 603

College of Judges, Marco Thiene and His

Noble House in the 16th Century

Sodni kolegij, Marco Thiene in njegova rodbina v 16. stoletju

Livio Antonielli: Dietro l'anonimato di una categoria:

le guardie in antico regime 623

Behind the Anonymity of a Category: The Guards in Ancien Régime

V ozadju anonimnosti neke kategorije: stražarji v starem režimu

Tilen Glavina: Primer fajde v Mirandoli leta 1533:

Poskus mediacije Girolama Muzia 639

Il caso di faida a Mirandola nel 1533:

Un tentativo di mediazione di Girolamo Muzio

A Case of Feud in Mirandola in the Year 1533:

A Mediation Attempt by Girolamo Muzio

Žiga Oman: Enmities and Peacemaking among

Upper Carniolan Peasants in Early Modernity 673

Inimicizie e pacificazione tra i contadini alto carniolani nell'età moderna

Sovražnosti in pomiritve med gorenjskimi kmeti v zgodnjem novem veku

Darko Darovec: <i>Keine Blutrache bei den Slovenen.</i> Franc Miklošič and the Blood Feud of the Slavs <i>Keine Blutrache bei den Slovenen. Franc Miklošič</i> <i>e la vendetta tra gli Slavi</i> <i>Keine Blutrache bei den Slovenen. Franc Miklošič</i> <i>in krvno maščevanje pri Slovanih</i>	713
Darja Mihelič: <i>Iz zakulisja prvih stoletij piranskega kapitlja</i> <i>Il retroscena dei primi secoli del capitolo di Pirano</i> <i>From the Back Rooms of the First Centuries of the Chapter of Piran</i>	745
Furio Bianco: <i>Immigrati, compari, clienti. Oriundi Carnielli:</i> <i>reti del credito e parentele spirituali in Istria (secoli XVII–XVIII)</i> <i>Immigrants, Cronies, Clients. Incomers of Carnic Origin:</i> <i>Lending Networks and Spiritual Kinship in Istria (17th and 18th Centuries)</i> <i>Priseljenci, pajdaši, kupci. Prišleki karnijskega porekla:</i> <i>kreditne mreže in duhovno sorodstvo v Istri (17. in 18. stoletje)</i>	771
Salvator Žitko: <i>La pianta di Giacomo Fino (1619) nel contesto del ruolo politico–amministrativo e socio–economico di Capodistria nel XVII secolo</i> <i>City Map by Giacomo Fino (1619) in the Context of Political–Administrative and Socioeconomic Roles of Capodistria in the 17th Century</i> <i>Mestni načrt Kopra Giacoma Fina (1619) v kontekstu njegove upravno–politične in družbeno–ekonomske vloge v 17. stoletju</i>	817
Urška Lampe: <i>Posredniška vloga delegacije mednarodnega odbora Rdečega križa v Jugoslaviji pri reševanju usode italijanskih vojnih ujetnikov in deportirancev v Jugoslaviji v letih 1945 in 1946</i> <i>Il ruolo di mediatore svolto dalla delegazione del Comitato internazionale della Croce Rossa in Jugoslavia nel decidere il destino dei prigionieri di guerra e dei deportati Italiani in Jugoslavia negli anni 1945 e 1946</i> <i>Mediation Efforts Made by the Delegation of the International Committee of the Red Cross in Yugoslavia toward Deciding the Destinies of Italian Prisoners of War and Deportees in Yugoslavia in 1945 and 1946</i>	835
Andrea Zannini: <i>Adolescenza traviata. Il convegno della fondazione Giorgio Cini del 1959</i> <i>Backslid Adolescents: The 1959 Conference Held at the Giorgio Cini Foundation</i> <i>Mladostniki na krivih potih. Konferenca fundacije Giorgio Cini leta 1959</i>	865
Navodila avtorjem	875
<i>Istruzioni per gli autori</i>	878
<i>Instructions to authors</i>	882

IZ ZAKULISJA PRVIH STOLETIJ PIRANSKEGA KAPITLJA

Darja MIHELIC

Murnikova ulica 18, 1000 Ljubljana, Slovenija

e-mail: mihelic@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

Članek predstavlja delovanje in življenje piranske duhovščine od prvih znanih omemb piranske fare v 10. stoletju prek prve omembe piranskega župnika in njegovih sobratov v 12. stoletju do prvih desetletij 14. stoletja po objavljenih listinah piranskega kapitelskega ter po listinah in notarskih knjigah starega piranskega mestnega arhiva. Opisuje zasedbo, dejavnost in posest piranskega kapitlja ter poslovno udejstvovanje in družinske vezi posameznih duhovnikov.

Ključne besede: Piran, srednji vek, duhovščina, piranski kapitelj, piranska cerkev, duhovniški vsakdanjik

IL RETROSCENA DEI PRIMI SECOLI DEL CAPITULO DI PIRANO

SINTESI

L'articolo presenta la vita e l'attività del clero piranese dalle prime menzioni scritte della parrocchia di Pirano nel X secolo e il primo riferimento al parroco di Pirano e ai suoi confratelli nel XII secolo, fino ai primi decenni del XIV secolo attraverso documenti pubblicati dell'archivio del Capitolo di Pirano e documenti e registri notarili dell'antico archivio civico di Pirano. Descrive la struttura, le attività e la proprietà del Capitolo di Pirano, nonché l'attività commerciale e i legami famigliari di alcuni dei suoi sacerdoti.

Parole chiave: Pirano, Medioevo, clero, Capitolo di Pirano, chiesa di Pirano, quotidianità ecclesiastica

UVOD

Vprašanja vsakdanjega življenja v preteklosti pomenijo za zgodovinarje poseben izziv zlasti kadar gre za zgodnja, skromneje dokumentirana obdobja, kamor smemo šteti tudi srednji vek. Če je politična zgodovina in zgodovina vladarjev in papežev v zapisih dovolj skrbno zabeležena, to v manjši meri velja za družbeno in gospodarsko zgodovino, medtem ko je zgodovino vsakdanjega življenja mogoče izluščiti predvsem iz posameznih razpršenih drobnih namigov v virih. Tovrstne raziskave so navadno osredotočene na manjša okolja, na omejen časovni okvir in na posamezno skupino ljudi kot so ženske, otroci, robne skupine prebivalstva, posamezne družine, življenske prakse itd.¹

V opisano problematiko moremo vpeti tudi enigmatično vprašanje o konkretnem življenju družbenega stanú, ki je od pozne antike dalje nepretrgoma ohranjal znanje branja in pisanja ter kulturo v najširšem smislu. Miniaturni vpogled v vsakdanjik segmenta istrske duhovščine je mogoče osvetliti na prostorsko in kronološko omejenem primeru duhovnikov srednjeveškega Pirana v časovnem izseku od 12. do drugega desetletja 14. stoletja, za katero je v SI PAK PI in v KAP ohranjenega precej pisnega gradiva, ki je v veliki meri objavljeno (CP I, CP II, CDI, NK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15). Piranski kapitelj je štel do šest članov, njegov sedež je bil v cerkvi sv. Jurija. Člani so bili zelo odločni pri zagovarjanju ciljev in koristi piranske cerkve navzven, znotraj kapitlja in skupnosti vernikov pa so bili dejavni in gospodarni. Cenjeni so bili kot verodostojne priče ob različnih dogovorih in dogodkih, zlasti ob sestavljanju oporok, v katerih so jim testatorji namenjali volila za blagor svoje duše in jih neredko imenovali za izvajalce svoje poslednje volje. Piranski duhovniki so se ukvarjali tudi z lastnimi privatnimi posli in posedovali nepremičnine. Posebej zanimivi so namigi o njihovem zasebnem življenju, saj jim družinska partnerstva niso bila tuja, več jih je imelo tudi potomstvo. Cerkvenih pravil, ki so duhovnikom prepovedovala, da bi živeli skupaj z žensko,² in določbe drugega lateranskega koncila (1139) proti ženitvi in konkubinatu duhovnikov,³ se v Piranu 13. in prvih desetletij 14. stoletja – kot tudi še mnogokje drugod ne – niso držali.

ZASEDBA, DEJAVNOST IN POSEST PIRANSKEGA KAPITLJA

Piranska fara se v znanih zapisih prvikrat pojavi v desetem stoletju (2. aprila 974) kot *plebes Piriani* (MGH, št. 71). Dvesto let kasneje, 16. januarja 1173 je koprski

1 O pojmu mikrozgodovina z relevantno literaturo: Ginzburg, 1993.

2 Conciliorum I, 21: *III Quae mulieres cum sacerdotibus commorentur. Interdixit per omnia magna synodus, nec episcopo, nec presbytero nec diacono nec alicui prorsus, qui est in clero, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem aut sororem aut amitam vel eas tantum personas quae suspiciones effugiunt.*

3 Conciliorum II/1, 106: 6. *Decernimus etiam ut ii, qui in ordine subdiaconatus et supra uxores duxerint aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse et dici, indignum est eos cubilibus et immunditiis deservire.*

in tržaški škof Bernard (*Wernhardus*, 1149–1186⁴) na prošnjo piranskega **župnika Dominika** (*Dominicus Pyrianensis plebanus*) podaril tako župniku kot njegovim naslednikom in cerkvi, zgrajeni in posvečeni v čast sv. Jurija (*ecclesia in honore sancti Georgii estructa et dedicata*) ter bratom, ki so v njej služili Gospodu (*fratres in eadem domo servientes, fratres in pretaxata ecclesia Sancti Georgii Domino famulantes*) štiridesetine (*quartisius*)⁵ desetino ozemlja Kaštel (*Castellum Veneris*, CP I, št. 3). Tega prihodka pa ni bilo lahko izterjati, zato je papež na predlog piranskega **župnika Odorika** (*Odoricus plebanus ecclesie Piranensis*) 31. januarja 1187 spodbudil piranske farane k plačevanju *primitias in quartisios decimarum* (CP I, št. 5, 6). V devetdesetih letih so novigrajski škof in Bujčani Piranu onemogočali pobiranje teh dohodkov. Papež je v tej zadevi 11. decembra 1192 imenoval dva razsodnika (CP I, št. 7 a), ki sta (1193) štiridesetine prisodila (novemu) piranskemu **župniku Ditmarju** (*Dictamarus plebanus de Pirano, Detamarius Piranensis plebanus*) in cerkvi sv. Jurija. Zaradi neupoštevanja razsodbe sta 4. oktobra 1193 nad kršitelji izrekla interdikt, prepoved opravljanja božje službe⁶ (CP I, št. 8, 9).

V razmerju med koprskim (tržaškim) škofom in piransko duhovščino je večkrat »zaškripalo«. Konec sedemdesetih let 12. stoletja se je koprski škof polastil dveh piranskih prebend.⁷ Ker so temu piranski kleriki na čelu z župnikom Odorikom skupaj s farani nasprotovali, je škof nad njimi izrekel interdikt. V spor je posegel papež in 6. decembra 1179 ukazal vrniti prebendi Pirančanom in cerkveno kazen preklicati (CP I, št. 4).

Do odmevnega konflikta med koprsko škofijo, ki je imela cerkveno jurisdikcijo nad Koprom, Izolo in Piranom, na eni ter piranskimi prebivalci in njihovo duhovščino na drugi strani, je prišlo v prvih letih 13. stoletja. Razlog za spor je bilo prizadevanje škofije za pridobitev, s strani Pirančanov pa za ohranitev dajatve od piranskega pridelka oljčnega olja (Morteani, 1896–1897; Mihelič, 2005a). Že pol stoletja prej je izročanje dela oljnega pridelka od prebivalcev severozahodne Istre zahtevala tržaška škofija, ki je bila tedaj pristojna za ta prostor. Pirančani in Koprčani so se skupaj s prebivalci Umaga, Izole in Milj uprli njenim zahtevam.

Po tem, ko se je 1186 koprška škofija ločila od tržaške (Mihelič, 2005b), si je v začetku 13. stoletja tudi sama skušala zagotoviti pravico do cerkvene desetine od piranskega oljčnega olja. Manj presenetljivo je, da se s tem ni strinjalo piransko prebivalstvo, bolj pa, da mu je ob strani stala tudi domača duhovščina. Prišlo je do dolgotrajne pravde pred cerkvenimi razsodniki, ki je bogato dokumentirana,⁸ piranska cerkev pa se v njej (1203) izrecno omenja kot farna in krstna (*plebs et baptismalis ecclesia*, CP I, št. 44). V procesu je deževalo izobčenj in prizivov na papeža, ki je določal nove in nove razsodnike. Končna razsodba je bila kompromis:

4 Cerkev, 1991, 426.

5 Četrti del cerkvene desetine, ki je pripadal župniku.

6 To je bil priročen cerkveni ukrep za pokoritev neposlušnežev.

7 Dohodek za cerkveno osebo.

8 Izvirnike o teh dogodkih hrani SI PAK PI; objava dokumentov v CP I.

oljna desetina je ostala Pirančanom, ki pa so morali škofu odstopiti del desetini za reveže in za gradnjo cerkva in mu plačati denarno odškodnino.

V zapisih o pravdi se večkrat omenja piranska duhovščina. 16. julija 1201 so v pravdi s koprskim škofom glede oljne desetine piranski župnik **Odorik** s sobrati (*Odorlicus plebanus Piranensium cum totis fratribus*), piranski podestat, sodniki in konzuli ter vse piransko ljudstvo imenovali dva zastopnika (CP I, št. 14). Pravdni postopek je stekel 12. novembra (CP I, 20). Razsodniki so zahtevali, da (laični) zastopnik piranskega župnika, duhovščine in župljanov Just (de Bona) (*Iustus (de Bona)*) pripelje prednje tudi koga od duhovnikov, ki bi v tej zadevi zastopal piransko duhovščino. Župnik in duhovniki piranske cerkve so v soglasju s svojim odvetnikom Albertom (*Albertus advocatus eorum*) 1. decembra za svojega zastopnika v pravdi imenovali diakona Artvika (*Artuicus diaconus*, CP I, št. 17).⁹ To je s svojim pričanjem na zaslišanju 14. decembra (CP I, št. 22) potrdil piranski duhovnik Venerij (*presbyter Venerius*).¹⁰ Izjavil je, da so župnik (Odorik), šolski mojster duhovnik Dominik (*Dominicus presbyter magister scholarum*) in on sam v prisotnosti odvetnika 29. novembra v piranski četrti Domo imenovali Artvika za svojega pooblaščenca. V cerkvi naj bi bili štirje duhovniki: župnik, prezbiter Dominik, on sam (Venerij) in Artvik. Glede oljne desetine pa je zatrdil, da je Pirančani niso nikdar plačevali škofom, ampak so jo vselej izročali piranskima svečarjema (*candelarius*) diakonu Artviku in Valteriju (*Walterius*) ter portirju (ključarju: *ostiarius*) Janezu (*Iohannes*). Namenjali so jo za cerkev Sv. Jurija in za druge piranske cerkve. Pobiranje desetine so jim naložili piranski župnik in duhovniki ter piranski mestni glavar – gastald in ljudstvo. Tudi svečar Valterij Janeza de Valtramo (*Walterius candelarius de Iohanne de Waltramo*) je pod prisego izjavil, da so njemu in diakonu Artviku duhovniki in laiki zaupali pobiranje desetine, ki se porablja za popravilo in razsvetlavo piranskih cerkva. Postopek ravnanja z oljno desetino je nato podrobneje opisal portir Janez. Zatrdil je, da jo Pirančani plačujejo cerkvi Sv. Jurija. Izročajo jo svečarju, ki jo preda v skrbstvo portirju Janezu, ta pa jo deli po cerkvah. Desetina naj bi se na tak način pobirala že petdeset let: v Janezovem in v času njegovih predhodnikov Dominika, Amika, Janeza in Amika (*Dominici, Amici, Iohannis, Amici*). Župnik in duhovniki so za pobiralca te desetine za potrebe cerkve Sv. Jurija imenovali (duhovnika) diakona Artvika, gastald pa (laika) Valterija.

Koprski škof je v nadaljevanju postopka skušal dokazati, da je žrtev zarote piranske duhovščine in laikov. Odvetnik zastopnika koprškega škofa Alderika (*Aldericus episcopus Iustinopolitanus*) je 12. avgusta 1202 v Rialtu v prisotnosti piranskega župnika,¹¹ prezbitera Venerija in diakona Artvika – zastopnika piranskih duhovnikov – izjavil, da so piranski župnik in duhovščina sklenili zaroto z laiki proti koprskemu škofu (CP I, št. 36). Zaradi obtožb koprškega škofa se je 16. novembra 1202 papež obrnil na tržaškega škofa (CP I, št. 38). Omenil je, da ga je koprski škof obvestil,

9 Artvik (*Artuic(h)us*) se v tej vlogi omenja v številnih dokumentih: 1201 še v CP I, št. 20, 22, 23; 1202: CP I, št. 30, 34, 35, 36, 37; 1203: CP I, št. 41, 45, 47; 1204: CP I, št. 50, 53, 55, 56.

10 Nanj so se v svojih pričevanjih sklicevali tudi drugi zaslišani Pirančani (CP I, št. 22, 23).

11 V tem in naslednjem letu (1203) je bil to še vedno Odorik (*Odelricus, Wodolricus*), CP I, št. 41, 42.

da mu piranski župnik in duhovniki, ki so podrejeni njegovi škofiji, ne izkazujejo dolžne pokorščine, zato jih je izobčil, oni pa da so kljub izobčenju opravljali božjo službo, pa tudi sicer naj bi bili neprimerno žaljivi do njega. Papež je tržaškemu škofu naročil, naj razsodi spor za oljno desetino, izobčene piranske duhovnike pa – če res kljub prepovedi opravljajo božjo službo – kaznuje s kanonsko kaznijo. Tržaški škof je po zaslišanjih, v katerih je bil Pirančanom zelo nenaklonjen (CP I, št. 40, 41, 43)¹² 1203 razsodil spor za olje v korist koprške škofije (CP I, št. 42). Sodba ni vzdržala, zadevo je kot prizivni sodnik dobil v roke padovanski škof (CP I, št. 43). 18. oktobra 1203 je preklical dve prejšnji razsodbi (CP I, št. 45), kar ni bilo po volji nobeni od sprtih strani. Koprski škof je nad Pirančani izrekel interdikt, zato so se januarja 1204 pritožili papežu (CP I, št. 49). Ta je zaupal razsojanje novima razsodnikoma, škofoma Ferrare in Chioggie. Pisala sta koprskemu škofu, naj kazen umakne (CP I, št. 51). To se ni zgodilo, zato je škof iz Chioggie 3. marca 1204 v lastnem in v imenu ferrarskega škofa v prisotnosti dveh piranskih predstavnikov (duhovnike je zastopal poddiakon Adalperij (*Adalperius subdiaconus*)) interdikt nad Pirančani odpravil (CP I, št. 52).

V zaključni fazi postopka 1205 (CP I, št. 59) je Konstantin de Revolto (*Constantinus de Revolto*) iz Pirana pod prisego zatrdil, da je za časa tržaškega škofa Bernarda (*Guarnardus Teriestinus episcopus*) skupaj z diakonom Vitalom (*Vitalis diaconus*) deset let pobiral oljno desetino v Piranu. Po običaju sta bila pobiralca dva, enega je izbrala duhovščina, drugega laiki. Delila sta olje za cerkveno razsvetljavo ali ga prodajala, za izkupiček pa kupila blago in knjige ter ostalo nujno okrasje za potrebe cerkve.

3. oktobra 1205 so v Ferrari koprski škof Alderik na eni in Jakob Viadrus (*Iacobus Viadrus*) kot predstavnik piranske duhovščine ter Just de Bona kot zastopnik piranskega ljudstva na drugi strani, obljubili ferrarskemu in chioškemu škofu, da bodo spoštovali njuno razsodbo v sporu (CP I, št. 64). Še istega dne sta omenjena škofa razglasila sodbo (CP I, št. 65; CDI, št. 202). Koprski škof naj bi prepustil oljno desetino Pirančanom in preklical prepovedi opravljanja božje službe in izobčenja zaradi tega spora. Piranska zastopnika sta odstopila od zahteve po dveh delih desetih drugih stvari za reveže in za gradnjo cerkva. Ker pa je škof utrpel veliko stroškov, naj bi mu pripadla še denarna odškodnina. Papež je razsodbo potrdil 29. maja 1207 (CP I, št. 65 a; CDI, št. 205).

Duhovne osebe, povezane s piransko cerkvijo, ki jih omenjajo zapisi in so bile brez izjeme zagrete za piransko stran, so župnik Odorik, šolski mojster prezbiter Dominik, prezbiter Venerij in diakon Artvik. Svečarja, ki sta sprejemala oljno dajatev, sta bila še za časa tržaškega škofa Bernarda diakon Vital in Konstantin de Revolto, v času pravde pa diakon Artvik in Valterij Janeza de Valtramo; slednja sta dajatev izročala portirju – ključarju Janezu, katerega predhodniki so bili Dominik, Amik, Janez in Amik. Duhovnike je v pravdi sprva zastopal laik Just de Bona, kasneje pa duhovniki diakon Artvik, prezbiter Venerij, poddiakon Adalperij in Jakob Viadrus, imeli pa so tudi svojega advokata Alberta.

12 Piransko duhovščino je zastopal duhovnik Venerij (*Venerius*), CP I, št. 40, 43. Na enem zaslišanju je sodeloval diakon Just (*Iustus diaconus*), na katerega pričevanje so se kasneje sklicevali Pirančani (CP I, št. 41, 43).

Med prisotnimi ob zaprisegi piranskega notarja (Darovec, 2014), ki je piranski- ma zastopnikoma izdal listine, se omenja Tiso, sin župnika (*Tiso de plebano*, 44. decembra 1201, CP I, št. 22), 5. junija 1203 pa med pričami za Pirančane Janez, sin enega od duhovnikov (*Iohannes de presbytero*, CP I, št. 43).

Nekaj let po tem razburljivem dogajanju se je imetje piranskega kapitlja »oplemenilo«: 20. aprila 1211 je opatica samostana sv. Marije pri Ogleju gospodu **Adalperu** (*Adalperus*), **župniku** cerkve sv. Jurija v Piranu in njegovim sobratom (*plebano ecclesie Sancti Georgii de Pyrano suisque confratribus*) odstopila cerkvico sv. Bassa v Strunjanu s pritiklinami za letno dajatev 100 piranskih liber dobrega olja,¹³ plačljivih na prvo nedeljo sexagesime¹⁴ (CP I, št. 68). Več kasnejših zapisov je potrjevalo prejem te dajatve: 15. februarja 1249 (CP I, št. 85); 7. februarja 1262 (CP I, 106); 21. februarja 1267 (CP I, št. 122); 13. februarja 1292 (CP I, št. 210). V zadnjem primeru so dajatev v lastnem in v imenu kapitlja izročili kanoniki piranske cerkve: veroučitelj Peter (*Petrus scolasticus Piranensis et ecclesie Sancti Georgii Piranensis*), duhovnik Mond (*presbyter Mondus*, verjetno gre za okrajšano obliko od *Asmondus*), duhovnik Janez Richus (*presbyter Iohannes Richus*) in poddiakon Markvard (*Marquardus subdiaconus*). Proti koncu 13. stoletja, 20. maja 1298, je med opatico in piranskim kapitljem prišlo do spora, v katerem je kapitelj zastopal kanonik Markvard (*Marquardus canonicus ecclesie Sancti Georgii de Pirano procurator et syndicus dominorum Iohannis plebani et capituli Sancti Georgii de Pirano*), o čemer več niže (CP I, št. 225).

15. marca 1276 se v zapisu omenja nuna, sestra Vecela (*soror Wecela*), ki je samostanu sv. Bassa za odrešitev duš svojih staršev podarila vinograd v Kampolinu (*Canpaulinum*), do smrti pa si je izgovorila tretjino tamkajšnjega pridelka sadja (CP I, št. 152). Donatorka je najverjetneje pripadala benediktinskemu redu.

V imenu piranske cerkve je piranski **župnik Janez** (*dominus Iohannes plebanus ecclesie Pyranensis*) 3. februarja 1294 v Piranu v imenu kapitlja dal oznaniti, da je poslancu samostana Sv. Marije pri Ogleju pripravljen plačati zakupnino za cerkev sv. Bassa v Strunjanu pri Piranu za prejšnje in tekoče leto (CP I, št. 215). Štiri leta kasneje, 4. marca 1298 je v Piranu isti župnik v imenu kapitlja (poleg Janeza so ga sestavljali kanoniki *presbyter Iohannes Richo*, *presbyter Asmundus*, *presbyter Petrus in subdiaconus Marcoardus*) upravljanje s to posestjo prepustil *fratri Margarito*, priorju cerkve Sv. Bassa.¹⁵ Za vsoto do 20 soldov grošev¹⁶ naj bi za potrebe cerkve kupil vole in živino (CP I, št. 223).

13 Po 0,52 l, prim. Mihelič, 1989.

14 Osmo nedelja pred Veliko nočjo.

15 Znani priorji cerkvice: 17. avgusta 1255 Gombert (*presbyter Gonbertus prior Sancti Bassi*, CP I, št. 95); 5. julija 1271 (CP I, št. 136), 8. februarja 1274 (CP I, št. 145), marca 1276 (CP I, 151) in 15. marca 1276 (CP I, št. 152) Peter (*don/dompnus (frater) Petrus prior Sancti Bassi*), ki je najbrž identičen z *domino Petro scolastico ecclesie Sancti Bassi de Pirano* (7. februarja 1262, CP I, št. 106); 13. februarja 1292 brat Tomaž (*frater Tomadus prior monasterii Sancti Bassi*, CP I, št. 209); 4. marca 1298 brat Margarit (*frater Margaritus prior ecclesie Sancti Bassi de Pirano*, CP I, št. 223), 23. julija 1311 *Ueço de sen Baso*, brat duhovnika Dominika (*presbyter Domico*, NK 13, št. 366).

16 Veljavna denarna razmerja so bila: 1 libra = 20 sol(i)di = 240 denarii; 1 denarius grossus = 32 denarii parvi.

Dve desetletji kasneje, po 27. novembru 1320, je piranski kapitelj v novi sestavi: župnik Markvard, duhovnika Berard in Peter Corbo ter poddiakon Facina (*dominus presbyter Marquardus plebanus ecclesie Sancti Georgii de Pirano, presbyter Berardus, presbyter Petrus Corbo in Facina subdiaconus*) izročil piranskemu meščanu Jerneju (*Bartolomeus*) iz Padove v dosmrtni zakup *territorium, qui dicitur Sanctum Bassum*. Vsako leto naj bi obdelal eno motiko (*sapator*)¹⁷ tega ozemlja za vinograd. Bartolomej se je zavezal letno izročiti župniku in kanonikom 5 velikih soldov. Na lastne stroške naj bi gospej opatici iz Ogleja ob prvi nedelji septuagesime¹⁸ poslal 100 piranskih liber olja. Moral je tudi počastiti oz. nuditi obed prezbitru s klerikom, ki bi na dan posvetitve sv. Bassa prišel pet mašo. Pripadlo pa bi mu pol darovanj (*offertorium*), ki bi jih v teh dneh prejel omenjeni duhovnik (NK 14, 124, št. 40). Sicer pa so piranski kanoniki: **župnik** cerkve sv. Jurija **Markvard**, duhovnik Peter Corbo in klerik Facina 30. junija 1320, pol leta pred pravkar omenjenim zapisom, pooblastili kanonika duhovnika Berarda, kapitelskega komornika (*camerarius capituli*), naj ob ustreznih izdatkih izterja od dolžnikov pravice in dohodke kapitlja. Če mu ob vseh starodavnih dokazilih to ne bi uspelo, bi bil dolžan dohodke kapitlja plačati sam (NK 14, 118, št. 22).

Slaba tri desetletja po pridobitvi posesti sv. Bassa – z 8. novembra 1239 – datira podatek, da je imel piranski kapitelj posest tudi na lokaciji *Pesente*, ki jo je oddajal v dolgoročni libelarični zakup. Člani kapitlja **župnik Adalgerij** (*Adalgerius plebanus ecclesie Sancti Georgii de Pirano*), veroučitelj Just (*Iustus scolasticus*), duhovnik Paganin (*presbyter Paganinus*) ter klerik in kanonik Peter (*Petrus clericus et canonicus*) so izjavili, da so od zakupnika prejeli dolžno zakupnino za stanje v *Pesente* (CP I, št. 82).

Konec štiridesetih let je v piranskem kapitlju prišlo do medosebnih prerivanj in konfliktov. Veroučitelja Facina (*presbyter Facina scolasticus Pirani*) je doletela kazen (*bannum*). Piranski poslanec se je avgusta 1248 v Kopru obvezal, da bo kazen preklicana (CP I, št. 84). Zdi se, da so spor povzročili rivalstvo za župniški položaj in nevzdržne gmotne razmere župnije. 23. marca 1252 srečamo na položaju piranskega **župnika** prezbitra **Facina** (*presbyter Facina plebanus*). Skupaj z duhovniki Lenartom (*presbyter Leonardus*), Petrom in Romeom (*presbyter Romeus*), kanoniki piranske cerkve in z diakonom Justinom (*Iustinus diaconus*) so ugotovili, da skromna sredstva piranske cerkve ne omogočajo vzdrževanja več kot šestih klerikov, zato so v soglasju s koprskim škofom omejili število prebend svoje cerkve na šest (CP I, 86).¹⁹ Dobra dva tedna kasneje, 9. aprila se na mestu župnika (pomotoma?) spet omenja Adalger (*Adalgerus plebanus de Pirano*); skupaj s prezbitrom Facino sta vprašanja župnije in njenih stroškov predala v razsojanje poreškemu škofu (CP I, št. 87).

Nekako v tem času je položaj piranskega župnika dejansko pripadel Facini. Kot župnik piranske cerkve sv. Jurija (*presbyter Facina plebanus ecclesie Sancti Georgii Piranensis*) je skupaj s kapitljem želel poravnati samostanu sv. Marije pri Ogleju

17 Površina, ki se obdela v enem dnevu, 292,57 m², prim. Mihelič, 2009, 61.

18 Deveta nedelja pred Veliko nočjo.

19 Leto kasneje, 27. junija 1253, je to število potrdil papež (CP I, št. 90).

letno dajatev 100 liber olja za uživanje posesti sv. Bassa, a so mu 17. marca 1253 dva poveljnika beneških galej in beneški poslanec prepovedali, da bi brez doževega dovoljenja dostavil olje v Oglej (CP I, št. 89).

Kapitelj je imel na Piranskem tudi vinograde. Kanoniki cerkve sv. Jurija: župnik Facina, veroučitelj Peter, ter duhovnika Lenart in Romerij (*presbyter Romerius*), so 17. avgusta 1255 v imenu kapitlja oddali v dolgoročni libelarični zakup štiridesetino svojih vinogradov na Piranskem za tri libre²⁰ popra (CP I, št. 95).

Cerkveno ozemlje s kostanji v *Pesente* je imel v libelaričnem zakupu piranski notar Dominik, po njegovi smrti pa je njegova vdova 9. februarja 1258 pravice na tem ozemlju in kostanjih odstopila (novemu) **župniku Lenartu** (*domino presbytero Leonardo plebano ecclesie Sancti Georgii de Pirano*), veroučitelju Petru in sobratom za kapitelj (CP I, št. 98). Enako so dan kasneje (10. februarja) storili tudi drugi Dominikovi dediči (CP I, št. 99).

Listina KAP s 17. februarja 1263 (CP I, št. 110) je precej enigmatična in po omembi duhovnih akterjev odstopa od ostalih zapisov. Priče dogodka so bili dominikanec (!) brat Peter (*frater Petrus de ordine predicatorum*), piranski duhovnik Romej (*presbyter Romeus*) in klerik Andrej (*Andrea clericus*). Dolžnik se je zavezal izročiti veroučitelju piranske cerkve Petru (*Petrus scolasticus ecclesie Piranensis*) in še dvema pooblaščen-cema denar za podporo Svete dežele, ker ga je dominikanec brat Janez (*frater Iohannes de ordine predicatorum*) s papeževim pooblastilom odvezal zaobljube, da bo obiskal grob blaženega apostola Petra (v Rimu). Listino je zapisal piranski duhovnik Facina,²¹ notar slavnega gospoda Gregorja, mejnega grofa Istre in Kranjske²² (*presbyter Facina Piranensis, auctoritate incliti domini Gregorii Istrie atque Carniolie marchionis notarius*). Ni jasno, od kod sta se vzela oba dominikanca²³ in od kod je bil duhovnik Andrej. 10. novembra 1263 spet srečamo med pričami dva dominikanca: Janeza Ursa iz Bologne (*frater Iohannes Ursi de Bononia*) in brata Križmana (*frater Crismanus*). Prvi je bil spovednik (!) piranskega dolžnika, ki se je v skladu s cerkvenimi predpisi obvezal povrniti oderuške obresti oz. krivično pobrani denar (*male ablata*) in je veroučitelju Petru v ta namen izročil svoje hiše za prodajo. Če izkupiček ne bi zadoščal, bi lahko Peter vzel razliko iz drugega dolžnikovega imetja. Tudi ta zapis je²⁴ zabeležil notar prezbiter Facina (CP I, št. 112).

Piranski kapitelj je pridobival premoženje tudi iz zapuščin v oporokah. 28. januarja 1272 je testatorka poleg ostalih volil različnim cerkvam v prisotnosti veroučitelja Petra (*dominus Petrus scolasticus ecclesie Piranensis*), ki je bil njen spovednik (*confessor*), naročila svojemu sinu, da Petru izroči zajetno vsoto za vračilo krivično

20 Po 301,2 grama, Herkov, 1971, 78.

21 Notar Facina (brez oznake duhovnega stanja) se pojavi že v zapisu s 25. maja 1258 (*Facinus Piranensis incliti Gregorii marchionis notarius*, CP I, št. 100). Povezava tega notarja–duhovnika z istoimenim piranskim župnikom je možna, čeprav ni neposredno izpričana.

22 Gre za oglejskega patriarha Gregorija de Montelongo (patriarh 1251–1269).

23 V Kopru so se dominikanci ustalili v 13. stoletju, Oter-Gorenčič, 2013, 559–562.

24 Kot še več drugih, prim. CP I, št. 137, 145, 180, 186, 111 a, 111 b. ter NK 6, št. 577 (notar Facina Vitalis (!) brez oznake duhovnega poklica).

izterjanega denarja, župniku in kapitlju pa naj bi tudi vrnil listino o prodaji polovice dela ribolovnega območja (*piscaria*) svojega očeta. Manjše volilo je bilo namenjeno Petru osebno (CP I, št. 137). Dve leti kasneje, 8. januarja 1274, je oporočitelj kapitlju namenil četrtno četrtnine (torej šestnajstino) ribolovnega območja kot nadomestilo za 24 soldov (*soldus venecialium parvorum*), da bi ga kapitelj sprejel v svojo kongregacijo, in za maše zadušnice (CP I, št. 143). Posest dela ribolovnega območja v *piscaria de Cala* (*piscaria Calle*), ki je izhajala iz volila v testamentu, pa je kapitlju, ki ga je zastopal duhovnik Janez Dives (*presbyter Iohannes Diues*) desetletje kasneje, 31. januarja 1285, dosodil piranski podestat (že Benečan (!),²⁵ CP I, št. 180).

Odnosi koprške škofije in piranskega klera so se tudi kasneje občasno zaostrovali. 1. maja 1272 je koprski škof svojemu arhidiakonu naložil v presojo vprašanja, ki jih je imel z duhovnikom Lenartom, župnikom piranske cerkve sv. Jurija, s kapitljem in kleriki te cerkve in s piransko skupnostjo (CP I, št. 138).

Med koprsko škofijo in piranskim kapitljem so se pojavila nasprotja tudi za časa naslednjega znanega piranskega **župnika Janeza** (*presbyter Iohannes plebanus plebis Piranensis*). 30. marca 1279 se je v lastnem in v imenu piranskega kapitlja pritožil dekanu in arhidiakonu koprške škofije. Tej je bila s strani svete stolice naložena obveznost plačila treh liber beneških grošev (*libra denariorum grossorum*).²⁶ Škofija je za desetino te vsote (za 6 soldov grošev) izstavila račun piranskemu kapitlju, ki je dodeljen delež predčasno poravnal. To je spodbudilo škofijo, da je od kapitlja zahtevala še plačilo v višini dodatne petnajstine celotne vsote, ki jo je sama dolgovala sveti stolici (še 4 solde grošev). Piranski kapitelj naj bi torej skupaj plačal 10 soldov grošev ali šestino koprške obveznosti. Župnik Janez je prosil, naj škofija od zahteve po dodatnem plačilu odstopi, sicer se bo pritožil, če bo treba, tudi papežu (CP I, št. 158).

Sicer pa je kapitelj koprski škofiji dolgoval in plačeval desetino za svoje osebe. 21. decembra 1279 jo je izročil duhovnik Adalgerij²⁷ iz Pirana in sicer 24 soldov za župnika, 29 za veroučitelja (*scolasticus*), 58 za duhovnika Janeza Divesa (*presbyter Iohannes Diues*) in 19 za Markvardina (*Marquardinus*, CP I, št. 160). 22. decembra 1286 sta kanonika koprške cerkve prejela od piranskega kanonika gospoda Markvardina (*dominus Marquardinus canonicus de Pirano*) plačilo desetlin: zanj samega 50 soldov, za gospoda prezbitera Petra 3 libre, 6 soldov in 2 denariča, za gospoda duhovnika Asmonda (*dominus Asmondus presbyter*) 3 libre, za gospoda prezbitera Janeza Richa (*dominus presbyter Iohannes Richo*) pa 3 libre, 8 soldov in pol, skupaj torej 12 liber, 4 solde in 8 denaričev (CP I, št. 188). Tudi 24. decembra 1290 je dekan koprške cerkve od gospoda duhovnika Adalgerija (*dominus presbyter Adalgerius*) v imenu gospoda prezbitera Petra, konjušnika piranske cerkve (*presbyter Petrus marascolus ecclesie Pirani*) prejel obveznico za desetino v višini 48 soldov: za gospoda Janeza

25 Piran se je predal Benetkam 26. januarja 1283 (referenca npr. CP I, št. 168).

26 Ob upoštevanju navedenih denarnih razmerij je račun znašal 60 soldov grošev (*soldi grossorum*).

27 Ni verjetno, da gre pri njem za piranskega župnika Adalger(i)ja, ki se omenja 1239 (CP I, št. 82) in 1252 (CP I, št. 87), saj bi bil ta že prestar za tako nalogo, med 1252 in 1279 tudi izostajajo omembe o njem.

Richa 3 libre in 8 soldov, za gospoda Monda (Asmonda) iz Pirana pa 38 soldov. Ker Adalgerij ni imel kje vzeti denarja, je položil zaprisego glede prihodkov piranske cerkve (CP I, št. 202).

Diplomatsko spreten nastop piranskega kapitlja je bil zabeležen 15. marca 1285 v Faenzi. Osmund, kanonik piranske cerkve Sv. Jurija koprške dieceze (*Osmundus canonicus ecclesie Sancti Georgii de Pirano Iustinopolitane diocesis*; njegovi sobratje – *concanonici* so bili: veroučitelj – *scolasticus Petrus*, duhovnika – *presbyteri Facina* in *Iohannes* ter poddiakon – *subdiaconus Marcuardus*) je zaprosil škofa iz Porta, da je pisno posredoval pri oglejskem patriarhu, naj prekliče interdikt nad piransko cerkvijo (CP I, št. 182). Prošnja za posredovanje, ki se je sklicevala na bolezen duhovnika Facina, je bila uspešna. Dva tedna kasneje, 27. marca 1285 je oglejski patriarh Rajmund (*Raymundus*: Raimondo della Torre, 1273–1299) v Ogleju ekskomunikacijo (v tem primeru ni govora o interdiktu, ampak o izobčenju – ekskomunikaciji) preklical (CP I, št. 183). Vzrok za izrek cerkvenega kaznovalnega ukrepa ni naveden.

Energičen je bil tudi nastop piranskega kanonika Markvarda kot zastopnika piranskega župnika Janeza in kapitlja 20. maja 1298. Patriarhu se je prišel pritožiti nad opatico in samostanom Sv. Marije pri Ogleju, ko pa mu je patriarhov arhidiakon določil datum soočenja obeh strank na naslednji dan, je protestiral nad odnosom patriarha do župnika in kapitlja (CP I, št. 225).

Dobrih deset let kasneje (1309) pa je prišlo do spora piranskih župnika, duhovnikov in kapitlja s piranskimi podestatom, velikim svetom in komuno. Slednji so zahtevali, da duhovniki spustijo vrv zvona, da bi zvonili za mrtvimi, ki bi jih smeli pokopati, kjer bi jim bilo najbolj po godu. Duhovniki pa so potegnili vrvi navzgor in niso hoteli zvoniti. Svet je zato sklenil, da noben Pirančan ne sme z župnikom, duhovniki in kapituljem govoriti, jim nuditi bivališča, okopavati njihovih vinogradov, zanje opravljati služnost ali bivati z njimi, dokler ne bodo spustili vrvi, da bi mogli zvoniti za umrlimi. Duhovščina se ni vdala, ampak je zapustila Piran in pustila ljudi brez božje službe in zakramentov. Piranski podestat in več mestnih odličnikov se je obrnilo na koprškega škofa s prošnjo, naj duhovnike, ki so odšli, nadomesti z drugimi. Škof je prošnjam ustregel in podelil piranskemu podestatu, svetu in komuni prosto presojo, da najdejo in sprejmejo duhovnike in klerike v piransko cerkev, da jo bodo varovali in ob predpisanih urah zvonili po želji piranskega podestata, sveta in komune brez soglasja piranskega župnika, kanonikov in kapitlja. S pooblastilom koprškega škofa so smeli v piranski cerkvi in pripadajočih župnijah opravljati božjo službo in zakramente, dokler piranski župnik, kanoniki in kapitelj ne bi bili spet poslušni škofu (25. in 26. marca ter 4. aprila 1309, CP II, št. 27; 1. aprila 1309, CP II, št. 28). Imena »uporne« in »nadomestne« piranske duhovščine niso znana.

POSLOVNA DEJAVNOST POSAMEZNIH ČLANOV PIRANSKEGA KAPITLJA

Piranski župniki in člani kapitlja so se ob dejavnostih, ki so zadevale cerkvene zadeve in cerkveno posest tudi zasebno živahno poslovno udejstvovali deloma v okviru duhovnega poslanstva, deloma kot podjetni poslovneži.

V letih 1239 do 1252 je bil piranski **župnik Adalger(ij)** (*Adalgerius plebanus ecclesie Sancti Georgii de Pirano*, *Adalgerus plebanus de Pirano*), ki nastopa v zapisih do 1291, kot pokojni pa se omenja 13. julija 1301 (NK 13, št. 416). 28. avgusta 1289 je bil *dominus presbyter Adalgerius* priča pri podelitvi zemljišča ob koči v Marčani (*Marçana*) v fevd (NK 6, št. 44). Kot spovednik (*presbyter de penitentia*) je 16. septembra 1289 po oporoki prejel denar za vračilo krivično izterjanega denarja sedemnajstim (!) osebam, štiri oklepe, volili za reveže in 100 soldov za maše in sveče za oporočitelja in njegovo mater. Imenovan je bil tudi za enega od dveh skrbnikov imetja (NK 5, 54–56, št. 44). Njegova navzočnost je v zapisih bogato dokumentirana 1290: 11. januarja je bil prisoten ob prodaji vinograda (NK 6, št. 67), kot izvršilec oporoke je *dominus pre Algerius* 5. februarja sodeloval pri prodaji vinograda v Seči (*Seça*) bratovščini sv. Martina (NK 10, 115–116, št. 24), 28. julija mu je testator v oporoki zapisal volilo za svojo dušo (NK 6, št. 197), 8. oktobra pa je bil priča ob zadolžitvi (NK 6, št. 277). 24. marca 1291 je prisostvoval soočenju strank glede terjatve dedičev zaradi prevelike vsote, ki si jo je tedanji piranski župnik Janez (*Iohannes*) pridržal iz zapuščine za poravnavo s strani pokojnega oporočitelja krivično izterjanega denarja (NK 6, št. 400). Župnik Janez ga je v prvi svojih dveh oporok, zapisani 6. avgusta 1291, imenoval za izvajalca svoje poslednje volje (NK 6, št. 561).

Člana piranskega kapitlja **duhovnika Facina** zasledimo v razdobju med 1248 in 1291.²⁸ V petdesetih letih 13. stoletja je opravljal naloge župnika. Med 1258 in 1285 se v vlogi notarja (!) pojavlja *Facina* (domini) *Vitalis de Pirano*, *Facinus Piranensis incliti Gregorii marchionis notarius*, *presbyter Facina Piranensis*, *incliti domini Gregorii Istrie atque Carniolie marchionis notarius* (25. maja 1258, CP I, št. 100; 17. februarja 1263, CP I, št. 110; 10. marca 1263, CP I, št. 111 a; 14. avgusta, CP I, št. 111 b; 11. novembra 1263, CP I, št. 112; 28. januarja 1272, CP I, št. 137; 8. februarja 1274, CP I, št. 145; 31. januarja 1285, CP I, št. 186; 28. oktobra 1285, CP I, št. 186; 29. septembra 1287, NK 6, št. 577). Bi moglo iti za isto osebo? – Morda.

Duhovnik Facina se v poslovnih zapisih občasno pojavlja kot priča, tako 3. maja 1286 v zadolžnici svojega sina (!) Tadeja (*Tadeus*) za nakup vina, ki ga je slednji prodajal v krčmi (NK 2, št. 414). 4. aprila 1291 je prisostvoval podelitvi desetih koprskih škofije v Piranu v fevd (NK 7, 116, št. 78). Duhovnik Facina, kanonik piranske cerkve (*dominus presbyter Facina canonicus ecclesie Pirani*), je bil 27. marca 1284 s strani sprtih strani izbran za enega od razsodnikov v zasebnem sporu glede hiš in zemljišča (NK 1, št. 296), po določilu oporoke z 8. julija 1285 pa naj bi svetoval bratu testatorja, kako uporabiti volilo glede neupravičeno pobranih obresti (NK 2, št. 217).

Sam se je poslovno udeleževal predvsem v zvezi z nakupom žita na kredit: 13. junija 1281 (NK 1, št. 176), 29. junija 1284 skupaj še z dvema kupcema (NK 1, št. 524), nato mesec dni kasneje 4. julija 1284 (NK 1, št. 535) in 24. novembra istega

28 Pri istoimeni osebi, ki se omenja 1320, zaradi življenjske dobe in zaradi položaja – Facina iz 1320 je le poddiakon – ne gre za isto osebo.

leta (NK 1, št. 604). 21. aprila 1286 se je skupaj s sinom Tadejem zadolžil za nakup sukna v prodajalni. Za dolg sta zastavila vinograd v Padernu (*Padernum*, NK 2, št. 410). Dolg sta očitno poplačala, saj sta isti vinograd zastavila za dolg tudi 1. februarja naslednjega leta (1287, NK 2, št. 549).

Leta 1239 se omenja član kapitlja *Petrus clericus et canonicus*, ki je ob prvi omembi verjetno že štel vsaj dvajset let. Verjetno je identičen z **veroučiteljem Petrom** (*Petrus scolasticus*), ki se v zapisih omenja od 1252 dalje. Težava je, da se duhovnik Peter pojavlja kar do 1317. Očitno imamo opraviti z dvema duhovnikoma istega imena. Veroučitelj Peter se kontinuirano omenja do 1292. Po krajši časovni vrzeli se v kapitlju 1298 pojavi *presbyter Petrus* – brez običajne oznake veroučitelj, ki je bil verjetno druga oseba istega imena.

Oglejmo si delovanje (obeh) Petrov: 17. februarja 1263 je bil *dominus Petrus scolastico* imenovan za komisarja, ki naj bi prevzel prispevek za Sveto deželo od dolžnika, ki se je bil zavezal obiskati grob sv. Petra v Rimu, česar ni izpolnil (CP I, št. 110). 10. novembra istega leta je od dolžnika prejel hiše, da bi z izkupičkom poplačal krivično izterjan denar, dobil pa je dodatno dovoljenje, da bi po potrebi za poravnavo uporabil tudi drugo dolžnikovo imetje (CP I, št. 112). 28. januarja 1272 je prisostvoval zapisu testamenta, v imenu župnika in kapitlja pa naj bi od sina oporočiteljice prejel 400 liber za izplačilo neupravičeno pridobljenega denarja, iz istega razloga pa naj bi manjša vsota pripadla tudi njemu samemu. 16. decembra 1284 je *dominus presbyterus scolasticus* (Peter?) prisostvoval sklenitvi ženitne pogodbe (NK 2, št. 34). Leto kasneje, 4. novembra 1285 se prezbiter Peter, konjušnik piranske cerkve sv. Jurija (*marescolo ecclesie Sancti Ioerici de Pirano*) omenja kot priča ob pisanju oporoke (NK 3, 70–72, št. 123). 13. decembra 1287 je bil veroučitelj Peter priča odpovedi fevdu in desetini hiše oz. *cučine* sobrata Asmunda (NK 3, 88, št. 193). Prisostvoval je, ko se je 9. novembra 1288 sin zavezal poravnati s strani svojega pokojnega očeta neupravičeno pridobljen denar (*maltoltum*, NK 3, 97, št. 230). 23. avgusta 1290 je bil priča pisanju oporoke in prejemnik denarnega volila (NK 6, št. 208), leto kasneje je prisostvoval ženitnemu dogovoru z navedbo dote mladoporočencev (30. januarja 1291, NK 6, št. 309). Domnevno je pri duhovniku konjušniku (*presbyter marascolo*), ki mu je oporočiteljica 17. marca 1291 zapustila določeno vsoto, šlo prav za Petra (NK 10, 136, št. 139). 15. junija istega leta (1291) ga je testatorka imenovala za nadzornika nad porabo denarja za blagor njene duše ter mu zaupala izročitev volila za cerkev sv. Štefana (NK 6, št. 523).

Pri duhovniku Petru, ki je bil 7. aprila 1301 imenovan za izvajalca oporoke (NK 13, št. 418), gre verjetno za »drugega« Petra. 18. maja 1306 je bil priča prejemu sedla na posodo *presbyter Petrus de Niulla* (NK 13, št. 276), 22. junija 1311 pa je duhovnik Peter *Niulla* prisostvoval sklenitvi dogovora o delu (NK 13, št. 365). Ta oseba bi mogla biti identična z »drugim« Petrom. Duhovnik *Petrus de Piran*, je bil 10. oktobra 1309 upnik za volilo iz zapuščine (NK 13, št. 335). Tudi on je pridobil naslov veroučitelja: *presbyter Petro collastico* je bil 10. avgusta 1311 prisoten ob zapisu zadolžnice za posojilo (NK 13, št. 369).

Veroučitelj (starejši) Peter je 30. januarja 1291 župniku Janezu določil rok za poravnavo z ugledno piransko vdovo glede denarja ki ga je župnik prevzel iz zapuščine, da bi povrnil s strani pokojnega testatorja krivično pobran denar oz. oderuške obresti (*male ablata*, NK 6, št. 311). Vdova je svoj zahtevek predstavila istega dne (NK 6, št. 312). Veroučitelj Peter je določil župniku rok za poravnavo tudi 6. februarja istega leta (1291) v pravdi s pokojnikovim sinom (NK 6, št. 317). 24. marca je prišlo do soočenja strank pred duhovnikom Petrom, ki pa se je ob tej priliki umaknil in se izjavil za nepristojnega za razsojanje v zadevi (NK 6, št. 400).

Starejši Peter se redko omenja kot dejaven v posvetnih poslih: 23. maja 1291 je na kredit prodajal vino (NK 6, št. 496). Njegov naslednik Peter – že kot veroučitelj (*dominus presbyter Petro colastico de clexie Pirani*) – se je 1. maja 1311 zadolžil v prodajalni (NK 13, št. 403), zadolžil se je tudi 1. avgusta 1317 (*presbyter Petro scolastico*, NK 13, št. 412).

30. junija in po 27. novembru 1320 se med kanoniki cerkve sv. Jurija omenja *presbyter Petrus Corbo*, ki pa je nov kanonik z imenom Peter (NK 14, 118, št. 22).

Župnik Janez (v zapisih se pojavlja od 1279 do 1298) je nastopal kot verodostojna priča ob poslovanju drugih zasebnikov: 11. junija 1285 ob nakupu vina na kredit (NK 2, št. 187), 7. aprila leto kasneje (1286) ob nakupu sukna (*fustagnum*, NK 2, št. 403), 20. avgusta 1287 je bil prisoten ob zapisu zadolžnice, v kateri je bil upnik njegov stanovski kolega gospod Janez Rico (NK 3, 82, št. 171), 11. januarja 1290 je prisostvoval dogovoru o prodaji vinograda v Sečovljah (NK 6, št. 87), konec januarja (30.?) pa sklenitvi darovnice za vrt v *val Meraga* (NK 5, 77, št. 144), 2. februarja naslednjega leta (1291) je bil priča ženitnemu dogovoru in popisu nevestine dote (NK 10, 132, št. 115), 7. marca 1292 je prisostvoval zadolžitvi za vino (NK 10, 152, št. 215), 6. septembra 1293 je bil priča izjavi belinjskega opata, da je od dveh Pirančanov prejel vse dolžne prihodke od vinograda in zemljišča, ki so pripadali belinjskemu samostanu (NK 10, 185, št. 377), 21. aprila 1295 pa je bil prisoten ob zapisu oporoke (NK 10, 193, št. 422). 18. februarja 1293 je kot pôrok jamčil dolžniku, ki je na kredit kupoval žito, da mu bo povrnil eventualno škodo od posla (NK 10, 176, št. 335).

Občasno se je župnik Janez dejavno pojavljal v poslovnem življenju. Pred 28. majem 1281 je na kredit kupoval žito pri tedaj znanem žitnem trgovcu Martinu Lugnanu (*Martinus Lugnanus*) iz Caorla (NK 1, št. 3). 14. januarja 1286 je od toskanskega priseljence Gracija (*Gratius*) na kredit kupoval sukno (*fustagnum*) in za dolg zastavil zemljišče na ravnici Sv. Martina (*planum Sancti Martini*, NK 2, št. 340). 5. marca istega leta je na up kupoval žito od Lapona (*Laponus* (pokojnega Rainerija)), brata omenjenega toskanskega prodajalca sukna, in mu za vsoto, ki mu jo je dolgoval, zastavil vrt v Marčani (*Marçana*, NK 2, št. 382). Dolga ni plačal, zastava pa je zapadla: 1. decembra 1286 je piranski klicar po naročilu piranskega podestata v nedeljo med mašama objavil, da je vrt prodan toskanskemu upniku (NK 2, št. 508).

Ob navedenih zemljiščih, katerih lastnik je bil, je župnik Janez 17. junija 1285 za 32 liber prodal četrtino zemljišča na Savudriji (*in Carse*) v kraju *Loce*, ki je bila

nekoč last njegovega deda, gospoda *Andrea de Iusto* (NK 2, št. 193). Bil je tudi lastnik vinograda, v katerem je rasla s križem označena hruška, ki je ob razsojanju o ozemeljskih nejasnostih 19. oktobra 1285 označevala mejo med ozemljema Pirana in Izole.²⁹ 15. in 20. aprila 1292 se župnik Janez omenja kot lastnik vrta v *Carara maiora* (NK 8, 133–134, št. 39 in 135, št. 43). V prvi od dveh oporok, ki jo je dal zapisati 6. avgusta 1291, se od njegovih nepremičnin omenjajo zemljišče z oljkami in *Fixine*, hiša s pečjo ter hiša z dvoriščem, od premočnin pa poleg denarja še sodi, železni izdelki, dve postelji (ena z baldahinom), skrinj(ic)a, hišna oprema in oblačila (NK 6, št. 561).³⁰

Kar nekajkrat se je župnik Janez pojavil kot stranka v poslovnih sporih. 2. oktobra 1290 je bilo nasprotni strani odobreno osemdnevno podaljšanje roka za dogovor z Janezom glede spornega zemljišča v *Fizine* (NK 6, št. 263), 2. marca 1291 pa je podestat naložil Janezovemu dolžniku, naj Janezu v petnajstih dneh povrne dolg (NK 6, št. 355).

Župnik Janez (*dominus presbyterus Iohannes plebanus*) je 18. avgusta 1286 sobratu duhovniku »Bogatemu«³¹ Janezu (*Iohannes Diues*) naročil, naj cerkvenemu kletarju Markvardinu, piranskemu kleriku in kletarju piranske cerkve sv. Jurija (*Marquardinus clericus ecclesie Pirani et nunc caniparius dicte ecclesie Pirani*)³² izroči 4 solde grošev ali *tesenario*³³ *uno* (NK 2, št. 480).

Kadar je težave povzročala neprimerna poslovna dejavnost župnika Janeza samega, je presoja v sporu pripadla njegovemu sobratu, veroučitelju Petru (*dominus presbyterus Petrus scolastico*). Ta je 30. januarja 1291 Janezu določil rok za poravnavo z Almerigoto, ugledno piransko vdovo po pokojnem Henrik Taglacočiju (*Henricus Taglacočius*) glede visoke vsote 50 liber za povrnitev s strani preminulega Henrika krivično pobranega denarja oz. oderuških obresti (*male ablata*, NK 6, št. 311). Vdova je svoj zahtevek predstavila istega dne (NK 6, št. 312).³³ Veroučitelj Peter je določil župniku rok za poravnavo tudi 6. februarja istega leta (1291) v pravdi z Andalom (*Andalus*), sinom omenjenega pokojnika (NK 6, št. 317). 13. marca je župnik Janez izbral sobrata duhovnika Adalgerija (*dominus presbyter Adalgerius*) za zastopnika, ki naj bi se v pravdi z vdovo in sinovi Henrika Taglacočija v Janezovem imenu dogovoril o poravnavi (NK 6, št. 380). 24. marca je prišlo do soočenja strank pred duhovnikom Petrom, prisoten pa je bil tudi duhovnik Adalgerij. Sin Henrika Taglacočija Andal je s seboj prinesel sodni sporazum in razsodbo umaškega (!) sodnika, Peter pa se je ob tej priliki umaknil in se izjavil za nepristojnega za razsojanje v zadevi (NK 6, št. 400).

Na duhovnika **Markvard(in)a** (*Marquardinus*) naletimo prvič 21. decembra 1279. Piranski kapitelj je moral zanj plačevati dajatev koprski škofiji (CP I, št. 160).

29 *Pirus cruce signata que est in vinea presbyteri Iohannis plebani Sancti Georgii de Pirano* (CP I, št. 185).

30 Druga oporoka je bila zapisana dan kasneje, navaja pa manj nepremičnin, NK 6, št. 562.

31 Poln naziv klerika je v NK 2, št. 479.

32 Pomen besede mi ni znan.

33 Župnik je za vračilo oderuških obresti iz pokojnikove zapuščine vzel 100 liber, vdova pa je pol te vsote terjala nazaj.

Leta 1286 je bil odgovorni piranski kanonik, ki je 22. decembra koprski škofiji izročil obvezne desetine za člane kapitlja (CPI, št. 188), kar je storil v vlogi kletarja piranske cerkve (*Marquardinus clericus ecclesie Pirani et ... caniparius dicte ecclesie Pirani*, NK 2, št. 480). 7. januarja 1290 sta bila duhovnika Markvard (*presbyter Marquardus*) in njegov sobrat Asmond priči oporoki, v kateri je oporočitelj oskrbniku zakristije sv. Jurija (*segrastanus Sancti Georgii*) namenil 6 soldov grošev za blagor svoje duše (NK 5, 71–72, št. 114). Mesec kasneje se on sam omenja kot zakristan (*sacrastanus*) cerkve sv. Jurija, ki naj bi prejel volilo pokojnega oporočitelja (6. februarja 1290, NK 5, 79, št. 150). Dobro leto kasneje je bil pôrok v zadolžnici za žito (13. aprila 1291, NK 4, 99, št. 122). 1292 je imel status poddiakona (CP I, št. 210). Kot kanonik in zastopnik kapitlja se omenja tudi 20. maja 1298, ko je odločno nasprotoval odnosu oglejskega patriarha do piranskega kapitlja ob sporu le-tega z opatico samostana sv. Marije pri Ogleju (CP I, št. 225). 18. marca 1303 je bil Markvard konjušnik (*marichalo*) cerkve sv. Jurija priča v zadolžnici (NK 11, 94, št. 152), deset dni kasneje (28. marca) pa je bil *dominus Marquardus diaculus et primocerio* piranske cerkve sv. Jurija upnik za starejšo zadolžnico s 13. julija 1290 (NK 11, 96–97, št. 160). Duhovnik *Maquado Apollonio* (!) se 1. junija 1303 omenja kot lastnik vinograda v Kaštinjolu (*Chastinollio*, NK 13, št. 153), leto kasneje pa je veroučitelj Markvard (*Maquado scolastico*) naveden kot imetnik vinograda v *plano Sancte Marie* (16. junija 1304, NK 13, št. 211). Leta 1320 je bil Markvard piranski župnik (30. junija 1320, NK 14, 118, št. 22; po 27. novembru 1320, NK 14, 124, št. 40).

Med člani kapitlja je bil poslovno zelo dejaven »**Bogati**« **Janez** (*Iohannes Diues, Diuide, Iohannes Ric(h)o*, Čan Rico), ki mu je bila občasno zaupana naloga kletarja (*caniparius*) piranskega kapitlja. Skupaj s sobratom duhovnikom Asmondom je bil 12. oktobra 1282 priča ob zapisu oporoke, pri čemer je bil sam tudi imenovan za njenega izvršitelja (*comisarius*, NK 1, št. 194). To je prva znana omemba tega duhovnika. 7. novembra 1285 je naveden kot priča v darovnici za odstop pravic v zadolžnici, v kateri je bil dolžnik Falconus, brat duhovnika Rainerija³⁴ (NK 2, št. 278). Leto kasneje, 10. marca 1286 je omenjen med prisotnimi v zadolžnici za posojilo (NK 2, št. 387), istega dne je prisostvoval tudi zapisu oporoke (NK 2, št. 388). Bil je navzoč, ko se je 9. novembra 1288 Andalo, sin pokojnega (Henrika) Taiaçocija odločil poravnati s strani svojega pokojnega očeta krivično izterjane obresti (NK 3, 97, št. 230). Čez dve leti je v zvezi z volilom omenjenega pokojnika v ta namen prišlo do že opisane pravde med Taiaçocijevo družino in piranskim župnikom Janezom. Janez Rico je bil 2. februarja 1291 prisoten ob popisu nevestine dote, dva dni kasneje, 4. februarja, pa nevestini odpovedi dediščini po očetu (NK 10, 132, št. 115, 117). Kot priča se 1291 omenja še v zadolžnici s 13. aprila (NK 7, 120, št. 101), 25. avgusta ob oddaji četrte hiše v najem (NK 6, št. 568), 29. avgusta v darovnici (NK 10, 140, št. 162), 2. februarja 1295 pa je prisostvoval poravnavi glede vinograda (NK 10, 192, št. 419). Včasih je bil tudi aktivna stranka v poravnavi, tako 28. oktobra 1284 (NK 3, 63, št. 85). Nekajkrat se omenja kot izvajalec (*comesarius, comisarius*) oporoke.

34 Poreklo tega duhovnika ni znano.

1. julija 1291 je bil v tej vlogi vključen v poravnavo (NK 10, 140, št. 159). V drugem primeru 11./19. januarja 1292 mu je testatorka za blagor svoje duše namenila volilo, bil pa naj bi tudi izvajalec njene oporoke (NK 8, 127–128, št. 10). Tretji primer s 5. maja 1303 pa omenja imenovanje zastopnika, ki naj bi od njega kot komisarja testamenta izterjal 3 libre za testatorjevo hčerko (NK 13, št. 149).

Isti Janez se med 1284 in 1307 v številnih zapisih pojavlja kot upnik. Večinoma gre pri tem za njegovo zasebno delovanje, občasno pa tudi – v vlogi kletarja – za poslovanje v imenu piranskega kapitlja. 28. oktobra 1284 je bil upnik po razsodbi (NK 3, 61, št. 76), 10. marca 1286 je bil upnik v zadolžnici (NK 2, št. 385), enako 20. avgusta 1287 (NK 3, 82, št. 171). V letu 1290 je bil upnik v zadolžnicah, datiranih s 1. marcem (NK 6, št. 119), 11. marcem (NK 3, 102, št. 255), 28. majem, ko je bil upnik za vino in posojene sodčke (NK 6, št. 166) in 29. decembrom (NK 10, 129, št. 98). Naslednjega leta (1291) je omenjen kot upnik 12. aprila (NK 6, št. 434), 1. junija (NK 6, št. 516), 1. julija (NK 10, 137, št. 146) in 12. julija (NK 10, 138, št. 146), v letu 1292 13. januarja (NK 10, 147, št. 189), 22. februarja v zadolžnici, plačljivi v denarju ali žitu (NK 10, 150, št. 203), 9. marca (NK 10, 153, št. 219), 27. aprila (NK 10, 156, št. 234) in 8. junija (NK 10, 158, št. 243). 3. februarja 1293 je bil upnik v zadolžnici za olje (NK 10, 170, št. 303). Zadnji zapis, v katerem se pojavi kot upnik, je datiran z 28. aprilom 1307 (NK 13, št. 294). To je tudi zadnja znana omemba tega duhovnika. – Za dva primera smemo z gotovostjo trditi, da je imel vlogo upnika v imenu piranskega kapitlja. 24. februarja 1286 mu (*presbytero Iohanne Rico canipario ecclesie Sancti Ieorgii de Pirano*) je dolžnik dolgoval star žita za štiridesetino (*quartesium*) preteklega leta (NK 2, št. 377), zapis s 6. maja 1291 pa izrecno omenja, da bo dolžno vsoto prejel v imenu kapitlja (*nomine et vice ... capituli*, NK 7, 123, št. 113).

Tega Janeza srečamo v dveh primerih tudi kot dolžnika, prvič 1. decembra 1284 (NK 3, 65, št. 98), drugič pa 1. junija 1286, ko je na kredit kupoval rž (NK 1, št. 936). Imel je tudi nekaj nepremičnin. 12. marca 1284 je *Iohannes Dives*, sin (!) pokojnega mojstra Bonifacija (*filius condam magistri Bonifacii*) kupil pol polja v *Sancta Maria Rosa* (NK 1, št. 287). 18. aprila 1290 je bil prejemnik vinograda v *Sancta Maria Rosa* poleg vinograda in posesti, ki ju je že imel (NK 6, št. 147). 23. januarja 1287 se je odpovedal polovici dela ribiškega lovišča v ribolovnem območju (*pisscaria*) de Calal v korist gospe Marije, vdove po Marinu Albe, ki je to posest pridobila kot sorodnica s predkupno pravico (NK 3, 78–79, št. 154). 13. novembra 1285? mu (*ad filium suum domino pre presbytero Iohani Rico*) je njegova mati (!), gospa Aldigarda, vdova po pokojnem mojstru Bonifaciju, odstopila svoje premično in nepremično imetje v zameno za preužitek (NK 3, 72–73, št. 126), čez dve leti, 17. avgusta 1287, pa mu je nepreklicno prepustila vse svoje premično in nepremično imetje brez pogoja preužitka (NK 3, 82, št. 170).

V pravdi za zapuščino polovice dela ribolovnega območja v *piscaria de Cala* (*Calle*) sredi osemdesetih let (31. januarja 1285) je prezbiter Janez Dives zastopal piranski kapitelj. Skliceval se je na volilo namenjeno kapitlju v testamentu matere piranskega zasebnika, ki je posest zahteval zase, češ da je njegov oče ribolovno ob-

močje kupil od kapitlja, a ta zanj ni zahteval plačila. (Beneški) podestat je ribolovno območje prisodil kapitlju (CP I, št. 180). V lastnem in v imenu kapitlja je 28. oktobra 1285 izročil v dolgoročni zakup Slovanu Martinu Lungu (*Martinus Lungus Sclabo*) svoj vinograd z oljkami v Nožedu (*Nocetum*, CP I, št. 186).

Duhovnik **Asmond** (*Asmondus*, *Asmundus*, *Osmundus*, tudi *Asmondo*, *Asmundo*) se v zapisih omenja med 1282 in 1308, ko je opravljal naloge piranskega župnika. Tudi njega so – kot zaupanja vredno duhovno osebo – pogosto pritegnili med priče. 12. oktobra 1282 je bil v taki vlogi pri beleženju testamenta (NK 1, št. 194), 27. marca 1284 je prisostvoval delitvi premoženja (NK 1, št. 297), 21. maja istega leta nakupu vina na kredit (NK 1, št. 396), 11. junija je bil prisoten ob zadolžitvi za nakup platna. 14. julija je prezbiter *Mundi* – domnevno Asmond – prisostvoval imenovanju zastopnika v pravdi (NK 3, 66, št. 105). 28. aprila 1286 je bil Asmond priča pri objavi nakupa dela hiše z dvoriščem in kletjo (NK 2, št. 411), 5. novembra 1288 je omenjen kot prisoten v zadolžnici za neporavnan dolg iz 1284 (NK 2, št. 623). V letu 1289 je bil 24. marca priča v zadolžnici za vino, ki ga je dolжник kupil na kredit, namenjeno pa je bilo izvozu (NK 1, št. 1114), 27. julija je omenjen kot navzoč v zadolžnici (NK 5, 48, št. 11), 29. novembra je prisostvoval prodaji vinograda (NK 6, št. 61), istega dne tudi zapisu darovnice za zemljišče v *Pantiago* in *Lemignano* (NK 6, št. 66), 13. decembra pa je naveden kot priča dogovoru o razmejitvi zemljišča (NK 6, št. 81). V letu 1290 je prezbiter Asmond 5. januarja prisostvoval ženitnemu dogovoru (NK 6, št. 83), dva dni kasneje, 7. januarja je bil skupaj s sobratom Markvardom priča zapisu oporoke (NK 5, 71–72, št. 114), 29. aprila predaji zadeve glede koče in desetih hiš razsodnikom v odločitev (NK 6, št. 154), 3. maja razsodbi glede hiše in desetine (NK 6, št. 155), 3. avgusta pa se omenja kot priča v oporoki, v kateri je bil tudi imenovan za enega od dveh komisarjev (NK 6, št. 201). 21. junija 1291 ga kot prisotnega omenja zadolžnica za posojilo (NK 7, 106, št. 28), 3. julija je prisostvoval zapisu testamenta (NK 6, št. 540), nekaj dni kasneje, 9. julija pa je bil priča zadolžitvi za vino (NK 7, 108, št. 40). Njegova prisotnost je 29. junija 1292 zabeležena v zadolžnici za nakup žita (NK 8, 138, št. 52), poslednjič pa se župnik (!) Asmond (*dominus Asmondus plebanus ecclesie Sancti Georgii de Pirano*) omenja 17. oktobra 1308 kot priča v zapisu oporoke, skupaj s Henrikom, sinom (!) pokojnega sobrata, župnika Adalgerija (*Henricus filius condam domini Adalgerii plebani*, NK 15, 144–145, št. 17).

V aktivnem zasebnem poslovanju zasledimo Asmonda 2. decembra 1284 kot upnika za neporavnan starejši dolg z 29. septembra 1281 (NK 2, št. 16). Po zadolžnici z 18. maja 1285 se mu je dolжник kot svojemu spovedniku obvezal izplačati določeno vsoto za poravnavo oderuštva (*male ablata*, NK 2, št. 422). 21. julija 1285 je bil upnik v zadolžnici za na kredit prodano vino. 28. maja 1290 je kot upnik v zadolžnici od dolžnika v zastavo sprejel odejo (NK 6, št. 165). 20. junija 1291 je na kredit prodal vino trgovcu, ki je šel z vinom na trgovsko pot (*viaticum*, NK 7, 104, št. 20). Istega dne je posodil denar paru iz Izole, v zastavo pa je prejel njuno zemljišče v Strunjanu (NK 7, 105, št. 22). Vino je na kredit prodajal tudi 9. julija 1291 (NK 7, 108, št. 39). Občasno je tudi sam kupoval na kredit: 24. oktobra 1286

rž (NK 1, št. 1005), pred 1. majem 1291 pa pšenico (NK 4, 85, št. 14). Dvakrat je sklenil dogovor o delu: Peter Monega oz. Moneca (*Petrus Monega, Moneca*) se je 29. septembra 1287 (NK 3, 83, št. 174) in 5. decembra 1288 (NK 3, 97, št. 233) zavezal, da bo za plačilo ostal pri njem leto dni.

Domnevno isti Asmondov služabnik Peter (*Petrus famiglo domini presbyteri Asmondi*) se je 10. januarja 1287 zadolžil za gostilniško vino (*vinum taberne*,³⁵ NK 2, št. 534). 13. aprila 1291 se kot priča v zapisih omenja Asmondov služabnik Martin (*Martinus famiglus presbyteri Asmondi*, NK 7, 122, št. 108). Zvedava ugibanja pa zbujata ženitna pogodba Bernarda *Capud de Festa* z Beatice, ki je nekoč bivala pri duhovniku Asmondu (*que olim steterat cum presbytero Asmondo*) s 13. decembra 1288 (NK 2, št. 632). Kakšne so bile njene obveznosti v času bivanja pri Asmondu, ne vemo.

Asmond je posedoval več nepremičnin. Zapis z 18. maja 1285 omenja njegovo hišo v piranski četrti Domo (NK 2, št. 65). 1. februarja 1290 je zakonski par zamenjal svojo kočo v četrti Domo ob Asmondovi koči in posesti za kos njegovega zemljišča z oljkami v Strunjanu *in valle Bulpini* (NK 5, 77–78, št. 145). 13. decembra 1287 zapis omenja odpoved fevdu in desetini od Asmondove hiše oz. kuhinje (*feudum et decimam de domus domini presbyteri Asmundi, uero de cucina sua, qui nunc facit ignem*), ki stoji poleg Asmondove koče, v korist koprškega škofa (NK 3, 88, št. 193). V pravi za ribolovno območje 21. aprila 1287 pa je Asmond zastopal cerkev sv. Jurija (NK 3, 81, št. 165).

Večkrat je imel opazno vlogo v zapisih poslednje volje. 29. novembra 1289 je kot eden izvajalcev (*comisarius*) oporoke prejel zapuščino za testatorjevega sina (NK 6, št. 64), 20. aprila 1290 je bil imenovan za komisarja v oporoki in bil prejemnik denarnega volila (NK 6, št. 148). Kot izvajalec oporoke je omenjen tudi med 1. in 25. novembrom 1292 (NK 8, 140, št. 59). 13. novembra 1294 je bil eden od komisarjev, ki je dedinjama po oporoki izročil dve oblačili (NK 9, 103–104, št. 4). Notar *Scaluonus* mu je v testamentu 16. septembra 1289 zapustil kočo v piranski četrti Domo za petje maš zase in za svojo mater ter za prižiganje sveč pred oltarjema sv. Marije in sv. Križa (NK 5, 54–56, št. 44).

V prvih dveh desetletjih 14. stoletja se nekajkrat omenja tudi piranski duhovnik **Berard**. 27. julija 1309 je bil *presbyter Berradus* priča v zadolžnici za blago, kupljeno v prodajalni (NK 13, št. 324). Med 11. novembrom in 9. decembrom 1319 je *presbyter Berrardus*, kanonik cerkve sv. Jurija, od dveh Koprčanov kupil vrt v Marčani (*Marçana*, NK 14, 114, št. 9). Zapisu je neposredno sledila zadolžnica za ceno vrta, ki je bil očitno kupljen na kredit (NK 14, 115, št. 10), 9. decembra pa je piranski klicar objavil, da je duhovnik Berard, kanonik cerkve sv. Jurija (*presbyter Berardus canonicus ecclesie Sancti Georgii*), kupil omenjeni vrt (NK 14, 115, št. 11). 30. junija 1320 so sobratje kanoniki pooblastili Berarda, da naj kot komornik izterja za kapitelj vse pravice in dohodke (NK 14, 118, št. 22). Bil je tudi eden štirih

35 Tak dolg more pomeniti zadolžitev za na kredo konsumirano vino, za vino, ki ga krčmar nabavi na kredo za prodajo, pa tudi za davek na vino, prodano na drobno v krčmi.

duhovnikov, ki so po 27. novembru 1320 oddali Jerneju iz Padove (*Bartolomeus de Padua*) v zakup teritorij sv. Bassa (NK 14, 124, št. 40).

Zapisi omenjajo tudi več **drugih duhovnikov**, ki jih ne moremo z gotovostjo umestiti v ožje piransko okolje, ali pa o njih ne vemo skoraj nič. Tu gre za omembe dominikancev (17. februarja 1263, CP I, št. 110 in 10. novembra 1263 CP I, št. 112) in omembo sestre benediktinke (15. marca 1276 CP I, št. 152). – V razsodbi glede nepremičnin, ki jih je zahteval upnik iz Caorla, 16. februarja 1283 kot priča nastopa *dominus presbyter Ginanus* (NK 2, št. 274). 7. novembra 1285 se omenja duhovnik Rainerij (*presbyter Rainerius*, NK 2, št. 278). Prejemnik volila v oporoki s 23. novembra 1288 je bil *presbyter Ançolus* (NK 2, št. 630). Zapis z 22. (?) januarja 1290 je izdelal *presbyter Crescentius notarius* (NK 5, 74, št. 127). 7. (?) julija 1295 se omenja sečoveljski župnik (*plebanus Siçole*, NK 9, 109, št. 21), 1. novembra 1295 pa savudrijski prior (*prior de Carso*, CP I, št. 221). Duhovnik Montanes (*presbyter Montanexus*) verjetno ni bil iz Pirana, ampak iz Buj (zapis z 19. avgusta 1302, NK 13, št. 88). 28. junija 1305 se kot priča v zadolžnici omenja duhovnik Lenart (*presbyter Leonardo*, NK 13, št. 253). 7. junija 1309 je gospa Marija, žena gospoda Anoe de Appolonio v oporoki zapustila denar za sto maš, ki naj bi jih za njeno dušo pel njen sin (!) duhovnik Marko (*presbyter Marcus*), ki ga je poleg svojega moža tudi imenovala za skrbnika svojega premoženja, ki ni bilo predmet volil v njeni oporoki, in za za izvajalca testamenta (NK 15, 145–146, št. 18). 23. julija 1311 se kot brat priorja iz sv. Bassa omenja duhovnik Dominik (*presbyter Dominicus*, NK 13, št. 366).

DRUŽINSKE VEZI PIRANSKE DUHOVŠČINE

Na življenjsko prakso piranske duhovščine v začetku 13. stoletja kot prva opozarja navedba, da je zaprisegi piranskega notarja, ki je piranskima zastopnikoma v pravdi s koprsko škofijo za oljno desetino izdal listine, prisostvoval Tiso župnika (*Tiso de plebano*,³⁶ 44. decembra 1201, CP I, št. 22), dve leti kasneje (5. junija 1203) pa se med piranskimi pričami v pravdi pojavi Janez duhovnika (*Iohannes de presbytero*, CP I, 43). Oba omenjena sta bila sinova piranskih duhovnikov, eden je bil župnikov sin. Njuna očeta se očitno nista držala cerkvenih predpisov in sta živela z ženskama – morda tudi ženama.

Podoben zaključek sledi iz številnih omemb Miklavža župnika (*Nicolaus plebani*), ki se v zapisih pojavlja od 1284, pretežno kot dolžnik brez podrobneje opredeljenega razloga zadolžitve (6. maja 1284, NK 1, št. 371; 24. oktobra 1284, NK 3, 59, št. 65; 2. decembra 1284, NK 2, št. 17; 22. januarja 1287, NK 3, 79, št. 155). 8. aprila 1296 je bil dolžnik za prejeto posojilo (NK 3, 74, št. 132). Na kredit je kupoval vino (14. marca 1286, NK 2, št. 394), ki ga je prodajal v krčmi (30. novembra 1284, NK 2, št. 15 in 5. maja 1285, NK 2, št. 134); pôrok pri tej dejavnosti mu je bila včasih

36 Običajni način označevanja imen je bil tedaj sestavljen iz osebnega imena in imena očeta v roditeljski ali s predlogom de in očetovim imenom v orodniku; predvidevati moremo, da je bil Janezov oče župnik.

žena (14. aprila 1285, NK 2, št. 92). Na kredit je kupoval sukno (9. junija 1284, NK 1, št. 492 in 8. oktobra 1286, NK 2, št. 484). Pri svojih poslih se je verjetno uštel, saj je bil del njegove bivanjske opreme 9. oktobra 1284 predmet dražbe (NK 3, 54, št. 32). Morda je iz istega razloga – za vračilo dolgov – že pet mesecev prej (6. maja 1284) skupaj z ženo prodal vinsko klet v piranski četrti Misana (*Misana*, NK 2, št. 10). Izjemoma se je 14. aprila 1285 pojavil kot upnik (NK 2, št. 95) in 22. januarja 1287 (NK 3, 79, št. 156) kot priča v zadolžnici.

V zapisih se omenja tudi vnuk pokojnega neimenovanega župnika Lenart. 4. marca 1286 je bil *Leonardus nepos condam domini plebani* priča v darovnici za vinograd (NK 2, št. 381), kot priča v zadolžnici pa nastopa 1. novembra 1287 kot *Dardius condam domini blebani* (NK 3, 89, št. 200) in 8. maja 1289 kot *Lunardus plebani* (NK 6, št. 9).

Tudi **župnik** (predvidoma drugi tega imena) **Adalger(ij)** se ni držal načel vzdržnosti. 13. julija 1301 se v zapisu o delitvi vinograda kot eden razsodnikov, ob katerega hiši je prišlo do dogovora, omenja Henrik, sin (tedaj že) pokojnega župnika A(da)lger(i)ja (*Ricus condam Adalgeri plebani, Ericus condam Algerii plebano*, NK 13, št. 416), tri leta kasneje, 1. maja 1304 je bil *Rigo condam Algero plebano* (so)upnik za vola (NK 13, št. 193). Isti *Henricus filius condam domini Adalgerii plebani* se omenja tudi kot priča v zapisu poslednje volje 17. oktobra 1308 (NK 15, 144–145, št. 17).

Član kapitlja **Facina** je bil sin gospoda Vitala iz Pirana (*domini Vitalis de Pirano*). Imel je sina (!) Tadeja (*Tadeus*), ki ga je uspešno uvajal v poslovno življenje. 21. aprila 1286 sta skupaj na kredit kupovala sukno v prodajalni in za dolg zastavila vinograd v Padernu (*Padernum*, NK 2, št. 410). 3. maja istega leta je Facina nastopil kot priča v zadolžnici svojega sina Tadeja za vino, ki ga je ta prodajal v krčmi (NK 2, št. 414). Skupaj z sinom sta se zadolžila tudi 1. februarja 1287 in za dolg zastavila vinograd v Padernu, ki sta ga ob poravnavi dolga za sukno dobila nazaj (NK 2, št. 549).

Od sorodnikov **veroučitelja Petra** se ob razmejevanju ozemelj Pirana in Izole 26. julija 1255 omenja oljka na polju Paisane, hčerke (!) veroučitelja Petra (*olivarius, quod est in campo Paysane filie Petri scolastici*, CPI, št. 94), ob podobni priložnosti pa je tudi 19. oktobra 1285 isto oljčno drevo, označeno s križem (*oliva, que est in campo Paisane, filie Petri scolastici, cruce signata*), služilo za mejnik med ozemljema (CPI, št. 185).

V zapisih se pogosto omenja Petrov poslovno uspešni brat Amantin. 29. maja 1284 je bil *Amantinus frater domini presbyteri Petri scollastico* upnik v zadolžnici (NK 1, št. 401), 14. oktobra 1285 je bil upnik za posojilo (NK 2, št. 264), 18. februarja 1285, 27. junija, 26. julija in 5. novembra 1288 ter enkrat med 11. in 19. januarjem 1292 je bil upnik v zadolžnicah za vino (NK 2, št. 69, št. 220, št. 489, št. 625; NK 8, 127, št. 9), 8. januarja 1285 je »posodil« žito (NK 2, št. 45). Svoje imetje je 18. februarja 1285 podaril zetu (NK 2, št. 79). Ostalo pa mu je še dovolj sredstev: 18. marca 1286 je bil prejemnik darovnice (verjetno zastave) za hišo v četrti *Mugla* (NK 2, št. 398), 9. junija pa ga zapis omenja kot prejemnika darovnice za isto hišo (NK 2, št. 441), ki pa

jo je le malo kasneje, 29. junija, »podaril« nazaj darovateljema (verjetno dolžnikoma, ki sta poravnala dolg, NK 2, št. 448). Med 14. junijem in 8. julijem 1288 je prodal vinograd v Virgari (*Virgare*, NK 2, št. 562). Za dolgove je sprejemal tudi zastave: 6. maja 1291 se je dolžnik zadolžil pri Bamantinu (!), da bi dobil nazaj zastavljen srebrn pas (*cingulum argenti*) in štiri zlate prstane (*annulus auri*, NK 7, 123, št. 114). Oporoko je dal zapisati 19. aprila 1292 (NK 8, 134, št. 40).

Glede družinskih vezi (sub)diakona, kasneje veroučitelja in 1320 **župnika Markvarda** vemo le, da je izhajal iz ugledne piranske družine Apollonio (zapis s 1. junija 1303, NK 13, št. 153).

O sorodstvu »**Bogatega**« **Janeza** izvemo iz zapisa, da je 12. marca 1284 *Iohannes Dives*, sin (!) pokojnega mojstra Bonifacija (*filius condam magistri Bonifacii*) kupil pol polja v *Sancta Maria Rosa* (NK 1, št. 287). 13. novembra 1285 (?) je gospa Aldigarda, vdova po pokojnem mojstru Bonifaciju odstopila svojemu sinu (!) *domino pre presbytero Iohani Rico* svoje premoženje in nepremično imetje v zameno za preužitek (NK 3, 72–73, št. 126), čez dve leti, 17. avgusta 1287, pa mu je imetje prepustila nepreklicno brez pogoja preužitka (NK 3, 82, št. 170). Mojster Bonifacij in gospa Aldigarda sta bila torej Janezova starša.

V zvezi z **Asmondom** je zanimiv ženitni dogovor s 13. decembra 1288, ki ga je *Bernardus Capud de Festa* sklenil z Beatrice, ki je prej živela z duhovnikom Asmondom (*Beatice, que olim steterat cum presbytero Asmondo*, NK 2, št. 632). Kakšna je bila njena vloga v duhovnikovem »gospodinjstvu«, zapis ne omenja. Začetno premoženje je v zakon prispeval le ženin.

Zapisi pa postrežejo z največ podatki o piranskem **župniku Janezu**. 17. junija 1285 je prodal del zemljišča na Savudriji (*in Carse*) v kraju *Loce*, ki je bilo nekoč last njegovega deda (!), gospoda *Andrea de Iusto* (NK 2, št. 193). Glede Janezovih sorodstvenih vezi sta zgovorni zlasti dve inačici njegovega testamenta s 6. in 7. avgusta 1291 (NK 6, št. 561, št. 562; CP I, št. 209). Janez je zapisa za več let preživel, saj je bil marca 1298 še živ. Priče v obeh zapisih se razlikujejo, isto velja glede višine in naslovnikov volil ter izvajalcev oporoke. V obeh zapisih se pojavljajo trije Janezovi otroci (!), sinova Prodecan (*Prodeçanus*) in Almerik (*Almericus*) ter hčerka Paucolina (*Pauçolina*). Druga oporoka omenja med prejemniki volil dve Janezovi sestri, Gardoso (*Gardosa*) in Rikardo (*Ricarda*), ki ju v prvi oporoki ni, za izvajalca testamenta pa imenuje Janezovega brata Andreja (*Andrea*), medtem ko naj bi po prvem zapisu ta vloga pripadla duhovniku Adalgeru. V oporoki pogrešamo Iohannesovo sestro Beatrice (*Beatrice plebani, soror plebani, soror domini plebani*), ki jo poznamo iz drugih zapisov: 23. februarja, 9. maja, 23. junija in 18. decembra 1285 je na kredit kupovala žito (NK 1, št. 754, št. 920, št. 946; NK 2, št. 304). V času, ko je dal Janez zapisati poslednjo voljo, je verjetno ni bilo več med živimi, sicer bi se je brat v oporoki nedvomno spomnil. Janez je zapustil posteljo in skrinjo neki Jacomini (*Iacomina*), za katero ne vemo, kakšna je bila njena vloga v njegovem življenju. Nedvomno ni bila zanemarljiva, saj sta volili zelo dragoceni. Testament Janezove žene ne omenja, vendar moremo sklepati, da je imel Janez za seboj zakonsko zvezo, saj se v zapisih pojavlja njegov svak – ženin brat Peter iz Buj

Tab. 1: Piransko cerkveno osebje 1173–1320.

Leto	župnik	kanonik	veroučitelj	(pod)diakon	kamerar	kletar	zakristan	konjušnik	ključar	svečar	odvetnik, zastopnik duhovnikov	notar duhovnik
1173	Dominicus	fratres										
do 1286		Vitalis diaconus		Vitalis						Constantinus de Revolto, Vitalis diaconus		
1179–1187	Odoricus											
1192	Dictamarus, Detamarus											
1201	Odoricus	Artuicus diaconus, Dominicus magister scholarum, Venerius		Artuicus					Iohannes	Artuicus diaconus, Walterius de Ioha- ne de Waltramo	Albertus, Artuicus diaconus, Iustus de Bona	
1202	Odelricus	Venerius		Artuic(h)us							Artuic(h)us diaconus	
1203	Wodorlicus	Venerius		Artuichus, Iustus, Yustus							Artuichus diaconus, Venerius presbyter	
1204				Adalperius, Artuicus							Adalperius, Artuicus diaconus	
1205											Iacobus Viadus	
1211	Adalperus	fratres										
1239	Adalger(i)us	Adalger(i)us, Iustus scolasticus, Paganinus Petrus		Iustus								
1248	Adalger(i)us			Facina								Facina
1252	Adalger(i)us, Facina	Leonardus, Petrus, Romeus		Iustinus								
1253	Facina	Romeus Villanus										
1255	Facina	Leonardus, Petrus scolasticus, Romerius		Petrus								
1258	Leonardus	Petrus scolasticus, confratres		Petrus								
1263		Facina notarius, Petrus scolasticus, Romeus		Petrus								Facina
1268	Adalgerius											
1272	Leonardus	Facina notarius, Petrus scolasticus		Petrus								Facina
1274		Facina notarius										Facina
1279	Iohannes	Adalgerius, Asmundus, Iohannes Diues, Marquardinus										
1281	Iohannes	Facina										
1282		Asmondus, Iohannes Diues										
1284		Aglerus (Adalgerius), Asmondus, Mundus, Facina, Iohannes Diues, Petrus scolasticus		Petrus								
1285	Iohannes	Asmondus, Osmundus, Facina (notarius), Iohannes Diues, Rico, Marquardus subdiaconus, Petrus scolasticus, marescolo	Petrus	Marquardus				Petrus			Iohannes Diues	Facina
1286	Iohannes	Asmondus, Facina, Iohannes Diues, Ric(h)o caniparius, Marquardinus caniparcho, Petrus scolasticus	Petrus			Iohannes Rico Marquardinus						
1287	Iohannes	Asmondus, Asmundus, Facina, Iohannes Rico, Petrus scolasticus	Petrus									
1288		Asmondus, Asmundus, Iohannes Rico Petrus scolasticus	Petrus									
1289		Adalgerius, Asmondus										
1290	Iohannes	A(d)algerius, Asmondus, Mondus, Iohannes Diues, Diuide, Richus, Marquardus sacristanus, Petrus scolasticus, marescolus	Petrus				Marquardus	Petrus				
1291	Iohannes	Adalger(i)us, Asmondus, Facina, Iohannes Diues, Deuide, Rico, Marquardus, Petrus scolasticus	Petrus			Iohannes Diues						
1292	Iohannes	Asmondus, Mondus, Iohannes Diues, Ric(h)us, Marquardus subdiaconus, Petrus scolasticus	Petrus	Marquardus								
1293		Iohannes Rico										
1294	Iohannes	Asmondo										
1295		Iohannes Diues										
1298	Iohannes	Asmundus, Iohannes Richo, Marquardus, Marcoardus subdiaconus, diaconus, primocerio, Petrus		Marquardus							Marquardus	
1298–1301	Alger(i)us?											
1301		Petrus										
1303		Iohannes Diues, Marquardus, Maquado primocerio, marichalo		Marquardus				Marquardus				
1304		Maquado scolasticus	Maquado									
1305		Leonardo										
1306		Petrus de Niuella										
1307		Iohannes Rico										
1308	Asmondus											
1309		Berradus, Marcus, Petrus										
1311		Domi(n)icus, Petrus collasticus, Petrus Niuella	Petrus									
1317		Petrus scolasticus	Petrus									
1319		Berrardus										
1320	Marquardus	Ber(r)ardus camerarius, Facina subdiaconus, Petrus Corbo		Facina	Berardus							

(*Petrus (de Bugle) cugnatus de plebano, cugnatus domini plebani de Pirano*). Bil je dolžnik v zadolžnicah 21. julija (NK 10, 139, št. 153) in 28. decembra (?) 1291 (NK 8, 125–126, št. 4) ter 24. junija 1292 (NK 8, 138, št. 51). Viri ne poročajo, kako se je Janezova zakonska zveza končala.

Praksa, da ima duhovnik žen(sk)o in otroke, v Piranu v 13. stoletju (pa tudi kasneje – vsaj do tridentinskega koncila 1545–1563 (Jedin, 1949–1975; Conciliorum III) – ni bila neobičajna. Očitno je v srednjeveškem Piranu kar nekaj duhovnikov živel v nasprotju s pravili celibata. Ni videti, da bi to kogarkoli motilo – njih samih in bližnje okolice sploh ne, a tudi nadrejena koprski škofiji jih zaradi njihovega načina življenja – kolikor je znano doslej – ni preganjala.

FROM THE BACK ROOMS OF THE FIRST CENTURIES OF THE CHAPTER OF PIRAN

Darja MIHELIC

Murnikova ulica 18, 1000 Ljubljana, Slovenija

e-mail: mihelic@zrc-sazu.si

SUMMARY

The article presents the activity and life of Piran clergy, from the earliest written mentions of the Piran parish in the 10th century and the first records of the Piran dean and his fellow priests in the 12th century, to the first decades of the 14th century, based on the published documents of the archives of the Chapter of Piran and on documents and notary journals of the old Piran civic archives. It describes the composition, activities and demesne of the Chapter of Piran, as well as the business activities and family ties of individual priests.

The Chapter was composed of up to 6 members; its see was at the Church of St. George. Outwardly, its members defended the goals and interests of the church of Piran with much resolution. In the chapter and in the community of believers they were active and economical. They performed various functions within the church: the first among them was the dean (plebanus), the rest of the ranks included a teacher of religion (scolasticus), a chamberlain (camerarius), a cellarer (caniparius), a sacristan (sacrastranus), a groom (marascolo) and a porter (ostiarius). They were valued as credible witnesses at various agreements and events, particularly at the drawing up of testaments, in which testators made bequests to them for the blessing of their souls and, not infrequently, nominated them executors of their last will. Piran priests also engaged in their own private businesses and owned real estate. Hints about their intimate lives are particularly interesting, as they were not strangers to family partnerships and many of them had offspring, too.

Keywords: Piran, Middle Ages, clergy, Chapter of Piran, Church of Piran, clergy life

VIRI IN LITERATURA

SI PAK PI – Pokrajinski arhiv Koper, izpostava Piran.

KAP – Kapiteljski arhiv Piran.

CDI – P. Kandler, *Codice diplomatico Istriano*. Trieste 1986.

Conciliarum I – *Conciliarum oecumenicorum generaliumque decreta*. Editio critica I. The oecumenical councils. From Nicaea I to Nicaea II (325–787) (ur. G. Alberigo in drugi). Turnhout, Brepols, 2013, 1–34.

Conciliarum II/1 – *Conciliarum oecumenicorum generaliumque decreta*. Editio critica II/1. The General Councils of Latin Christendom. From Constantinople IV to Pavia–Siena (869–1424) (ur. A. García y García in drugi). Turnhout, Brepols, 2013, 95–113.

Conciliarum III – *Conciliarum oecumenicorum generaliumque decreta*. Editio critica III. The oecumenical councils of the Roman Catholic Church. From Trent to Vatican II (1545–1965) (ur. K. Ganzer, G. Alberigo, A. Melloni). Turnhout, Brepols, 2010, 1–178.

CP I – C. De Franceschi. *Chartularium Piranense*. Raccolta dei documenti medievali di Pirano. I (1062–1300). Parenzo 1924 (*Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* 36).

CP II – C. De Franceschi. *Chartularium Piranense*. Raccolta dei documenti medievali di Pirano. II (1301–1350). *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* 43. Pola–Parenzo 1931, 19–96.

MGH – *Monumenta Germaniae Historica*. *Diplomata regum et imperatorum Germaniae II/I*. Ottonis II. diplomata (ur. Theodor Sickel). München: *Monumenta Germaniae historica*, 1980 (ponatis izdaje: Hannover: Hahn, 1888).

NK 1 – D. Mihelič, *Najstarejša piranska notarska knjiga*. (1281–1287/89). Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, 1984 (*Viri za zgodovino Slovencev Slovencev* 7).

NK 2 – D. Mihelič, *Piranska notarska knjiga*. Drugi zvezek (1284–1288). Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, 1986 (*Viri za zgodovino Slovencev* 9).

NK 3 – D. Mihelič, *Piranske notarske knjige – fragmenti*. Zv. 6 (1284–1296) = The notary books from Piran – fragments. Vol. 6 (1284–1296) (*Thesaurus memoriae, Fontes*, 13). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016, 49–102.

NK 4 – D. Mihelič, *Piranske notarske knjige – fragmenti*. Peti zvezek, (1289–1305) = The notary books from Piran – fragments. Fifth volume (1289–1305) (*Thesaurus memoriae, Fontes* 7). Ljubljana: Založba ZRC, 2009, 83–99.

NK 5 – D. Mihelič, *Piranske notarske knjige – fragmenti*. Peti zvezek, (1289–1305) = The notary books from Piran – fragments. Fifth volume (1289–1305) (*Thesaurus memoriae, Fontes* 7). Ljubljana, Založba ZRC, 2009, 47–81.

NK 6 – D. Mihelič, *Piranska notarska knjiga*. Tretji zvezek (1289–1292) = The notary book from Piran. Third volume (1289–1292) (*Thesaurus memoriae, Fontes* 1). Ljubljana, Založba ZRC, 2002.

NK 7 – D. Mihelič, *Piranske notarske knjige – fragmenti*. Peti zvezek (1289–1305) = The notary books from Piran – fragments. Fifth volume (1289–1305) (*Thesaurus memoriae,*

- Fontes 7). Ljubljana, Založba ZRC, 2009, 101–124.
- NK 8** – D. Mihelič, Piranske notarske knjige – fragmenti. Peti zvezek (1289–1305) = The notary books from Piran – fragments. Fifth volume (1289–1305) (Thesaurus memoriae, Fontes 7). Ljubljana, Založba ZRC, 2009, 125–150.
- NK 9** – D. Mihelič, Piranske notarske knjige – fragmenti. Zv. 6 (1284–1296) = The notary books from Piran – fragments. Vol. 6 (1284–1296) (Thesaurus memoriae, Fontes 13). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016, 103–109.
- NK 10** – D. Mihelič, Piranske notarske knjige – fragmenti. Zv. 6 (1284–1296) = The notary books from Piran – fragments. Vol. 6 (1284–1296) (Thesaurus memoriae, Fontes 13). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016, 111–197.
- NK 11** – D. Mihelič, Piranske notarske knjige – fragmenti. Zv. 7 (1301–1320/1321) = The notary books from Piran – fragments. Vol. 7 (1301–1320/1321) (Thesaurus memoriae, Fontes 15). Ljubljana: Založba ZRC, 2018, 57–102.
- NK 13** – D. Mihelič, Piranska notarska knjiga. Zv. 4 (1298–1317) = The notary book from Piran. Vol. 4 (1298–1317) (Thesaurus memoriae, Fontes 4). Ljubljana, Založba ZRC, 2006.
- NK 14** – D. Mihelič, Piranske notarske knjige – fragmenti. Zv. 7 (1301–1320/1321) = The notary books from Piran – fragments. Vol. 7 (1301–1320/1321) (Thesaurus memoriae, Fontes 15). Ljubljana, Založba ZRC, 2018, 111–127.
- NK 14** – D. Mihelič, Piranske notarske knjige – fragmenti. Zv. 7 (1301–1320/1321) = The notary books from Piran – fragments. Vol. 7 (1301–1320/1321) (Thesaurus memoriae, Fontes 15). Ljubljana: Založba ZRC, 2018, 129–152.
- Cerkev (1991):** Zgodovina Cerkve na Slovenskem. Celje, Mohorjeva družba.
- Darovec, D. (2014):** Cum lampulo mantelli. *Acta Histriae* 22, 3, 453–508.
- Ginzburg, C. (1993):** Microhistory: Two or Three Things That I Know about It. *Critical Inquiry* 20, 1, 10–35.
- Herkov, Z. (1971):** Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu. Rijeka, Historijski arhiv u Rijeci i Pazinu.
- Jedin, H. (1949–1975):** Geschichte des Konzils von Trient 1–4, Freiburg im Breisgau, Herder.
- Mihelič, D. (1989):** K osvetlitvi nekaterih votlih mer srednjeveškega Pirana. *Kronika*, 37, 1/2, 22–26.
- Mihelič, D. (2005a):** Bog je najprej samemu sebi brado ustvaril. Spor med koprsko škofijo in Pirančani za dajatev od pridelka olja. (začetek 13. stoletja). V: Mihelič, D. (ur.): *Ad fontes*. Otorepčev zbornik. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 97–125.
- Mihelič, D. (2005b):** Revizija kronologije cerkvenih dostojanstvenikov na Primorskem. *Zgodovinski časopis*, 59, 1/2, 23–44.
- Mihelič, D. (2009):** Načrt sistematične agramne kolonizacije v srednjem veku. (Piran, začetek 14. stoletja). V: Preinfalk, M. (ur.): *V zlatih črkah v zgodovini. Razprave v spomin Olgi Janša-Zorn* (Kronika, Izredna številka). Ljubljana, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 51–62.
- Morteani, L. (1896–1897):** Sulla lite per la decima dell' olio tra i vescovi di Capodistria ed il clero e popolo piranese. *Trieste, Archeografo Triestino* n. s. 21, 249–265.
- Oter Gorenčič, M. (2012):** Srednjeveška stavbna dediščina avguštink, observantov, tretjerednikov in servitov v slovenski Istri. *Annales, Series historia et sociologia*, 22, 2, 555–588.